

FVV

XAVF-XATAR MAYDONIDA QALQONMIZ XALQ YONIDA

Gazeta 2004-yil 7-maydan
chiqa boshlagan

O'zbekiston Respublikasi
Favqulodda vaziyatlar
vazirligi nashri

Vaziyat

2026-YIL 24-SENTYABR № 39 (1084)

QUTQARUVCHILAR – XALQ MUHOFAZASI YO'LIDAGI JANGCHILAR

FAVQULODDA
VAZIYATLAR
VAZIRLIGI

Ixtiyor Po'latboyev

Toshkent shahar FVBB Sergeli tumani FV
bo'limi qutqaruv qismi smena boshlig'i,
III darajali serjant

KASBIY STANDART – MUAYYAN BIR KASB BO‘YICHA XODIM MEHNAT FAOLIYATINIHC SAMARALI AMALGA OSHIRISHI UCHUN UNGA QO‘YILADIGAN KASBIY TALABLAR MAJMUINI BELGILAB BERUVCHI ME‘YORIY HUJJAT HISOBLANADI. MAZKUR HUJJAT FVV TIZIMIDAGI KASBLAR, AYNIQSA, QUTQARUVCHILIK KASBI UCHUN MUTAXASSIS TAYYORLASH TIZIMINING ASOSIDIR.

Kasbiy standart – boshlang‘ich mezon

Davlatimiz rahbarining “O‘zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori bilan FVVda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish sohasida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashi tashkil etilgan. Shuningdek, ushbu qaror bilan Favqulodda vaziyatlar vazirligi tarmoq kengashi tomonidan 2025–2026-yillarda kamida yigirmata soha yo‘nalishidagi kasblar uchun standartlar ishlab chiqilishi belgilangan.

Bugungi kunda vazirlik tarmoq kengashida qator kasblar uchun standartlar ishlab chiqib, Milliy malaka tizimini rivojlantirish instituti reyestriga kiritildi. Bunga “Favqulodda vaziyatlarda qutqaruvchilar” kasbiy standarti yaqqol misol bo‘lib, kasbiy standart qutqaruvchilarning mehnat faoliyatiga qo‘yiladigan talablarni belgilash, ular asosida qutqaruvchilarni tayyorlash, malakasini baholash va kasbiy faoliyatini tashkil etish maqsadida ishlab chiqilgan. Standartning o‘ziga ko‘ra, uning asosiy maqsad va qo‘llanish yo‘nalishlarini quyidagicha ifodalash mumkin:

- qutqaruvchilarning kasbiy malaka talablarini belgilash;
- xodimlarning malakasini mustaqil baholash uchun mezonlarni shakllantirish;
- shu talablar asosida ta‘lim das-

turlarini ishlab chiqish;

- tashkilotlarda xodimlarni boshqarish bilan bog‘liq vazifalarni hal qilish;
- favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish uchun zarur bo‘lgan bilim, tajriba va malakalarga qo‘yiladigan me‘yor va qoidalarni belgilash.

Yanada aniqroq aytsek, ushbu kasbiy standart “qutqaruvchi qanday mutaxassis bo‘lishi kerak?”, degan savolga kasbiy nuqtayi nazardan javob beradi.

Barchamizga ma‘lumki, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida malakali kadrlar tayyorlash tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2026-yil 3-apreldagi PQ-123-son qarori bilan FVV Akademiyasi huzurida Qutqaruvchilarni tayyorlash texnikumi tashkil etilishiga rozilik berilib, texnikumning kasbiy ta‘lim yo‘nalishlari tasdiqlandi.

Bugungi kunda Favqulodda vaziyatlar vazirligi, FVV Akademiyasi va Olii ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Kasbiy ta‘lim agentligi mutaxassislari ishtirokidagi o‘quv-uslubiy jamoa tomonidan qutqaruv xizmatlari, qutqaruv bo‘linmalari vakillari bilan hamkorlikda qutqaruvchi kasbining malaka talablari, o‘quv reja va dasturlarini ishlab chiqish ishlari boshlangan. Mazkur jarayonda “Favqulodda vaziyatlarda qutqaruvchilar” kasbiy standartining o‘rni hal qiluvchi bo‘lib, standart-

da belgilangan talablarni amaldagi xizmat faoliyati bilan solishtirib, qaysi bilim, ko‘nikma va qobiliyatlar ish joyida haqiqatan zarurligini aniqlashga yordam beradi.

Shu nuqtayi nazardan, kasbiy standartda belgilangan talablar qutqaruvchi kasbining malaka talablarini shakllantirishning boshlang‘ich asosi bo‘lib xizmat qiladi. Ya‘ni standartda ifodalangan mehnat funksiyasi → mehnat vazifasi → mehnat harakati → ko‘nikma va bilim o‘zaro bog‘liqligi ta‘lim mazmuniga izchil transformatsiya qilinib, tegishli kasbiy kompetensiyalar va o‘qitish natijalariga aylantiriladi. Natijada malaka talabi qutqaruvchining real mehnat faoliyatiga moslashtiriladi, o‘quv rejasida zarur fan va modullar belgilanadi, o‘quv dasturlarida esa ushbu mehnat vazifalarini bajarish uchun zarur nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan mazmun aks ettiriladi. Standartda qutqaruvchi uchun favqulodda vaziyatlarning turlari va harakat taktikalarini bilish, qutqaruv texnikasi va vositalaridan foydalanish, jismoniy tayyorgarlik va xavfli sharoitlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish kabi talablar ham belgilangan.

Xulosa qilib aytganda, favqulodda vaziyatlarda qutqaruvchilar kasbiy standarti qutqaruvchilarni tayyorlash tizimini mehnat faoliyatining real talablari bilan uyg‘unlashtirishga xizmat qiluvchi

asosiy kasbiy mezondir. Unda belgilangan mehnat funksiyalari, mehnat vazifalari, mehnat harakatlari, bilim va ko‘nikmalar qutqaruvchi kasbi bo‘yicha malaka talablari, o‘quv reja va dasturlarini ishlab chiqish uchun aniq yo‘nalish beradi. Shu ma‘noda, kasbiy standart ta‘lim mazmunini shakllantirishning boshlang‘ich nuqtasi bo‘lib, yoshlarni kelgusidagi kasbiy faoliyatiga maqsadli va sifatli tayyorlash uchun mustahkam asos yaratadi.

Eng muhimi, kasbiy standart asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayonida “nimani o‘qitish kerak?” emas, balki “qutqaruvchi amaliyotda nimani bajara olishi kerak?” degan yondashuv ustuvor bo‘ladi. Bu esa qutqaruv xizmatlarining amaliy ehtiyojlari, zamonaviy ta‘lim talablari va yosh mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini yagona tizimga birlashtirib, favqulodda vaziyatlarda samarali harakat qila oladigan, zarur bilim, ko‘nikma va kasbiy kompetensiyalarga ega malakali qutqaruvchilarni tayyorlash imkonini beradi.

Abdumannon DEHQONOV,

FVV Akademiyasi huzuridagi Qutqaruvchilarni tayyorlash texnikumi direktori

Shodiyor BEKMURODOV,

FVV Kadrlar bilan ta‘minlash boshqarmasi bosh mutaxassisi

Nafaqat O‘zbekistonda, balki butun dunyoda suv havzalarida aholi xavfsizligini ta‘minlash fuqaro muhofazasi tizimidagi muhim vazifalardan biri sanaladi. Yurtimizdagi statistik tahlillar cho‘kib ketish xavfi bilan bog‘liq salbiy tendensiya saqlanib qolayotganini ko‘rsatmoqda. Bunga asosan taqiqlangan yoki xavfsiz bo‘lmagan joylarda cho‘milish holatlarining keng tarqalgani sabab bo‘lmoqda. FVV ma‘lumotlariga ko‘ra, 2026-yilning dastlabki olti oyi davomida suv havzalarida 111 nafar inson hayotdan ko‘z yumgan.

Chorvoq suv ombori kabi yirik sun‘iy suv havzalarida qidiruv-qutqaruv ishlarini olib borish vazirlik bo‘linmalari uchun alohida qiyinchiliklar tug‘diradi. Bunga katta chuqurlik, suv tubi relyefining murakkabligi, haroratning keskin o‘zgarishi va kuchli suv osti oqimlari sabab bo‘ladi. Bunday sharoitda qidiruv ishlarini tashkil etish fuqaro muhofazasi resurslarining katta miqdorda safarbar etilishini, jumladan, Jizzax va Sirdaryo viloyatlari Favqulodda vaziyatlar boshqarmalari kabi qo‘shni hududlardan qo‘shimcha malakali qutqaruv guruhlarini tezkorlik bilan jalb qilishni talab qiladi.

Qidiruv guruhlarining yuqori professionalligi va fidoyiligiga, shuningdek, mavjud texnik va taktik vositalardan to‘liq foydalanilishiga qaramay, g‘avvoslar tomonidan suv hududini an‘anaviy vizual va taktil (paypaslab) ko‘zdan kechirish usuli ko‘pincha samarasiz bo‘lib chiqadi va jarayon haftalab cho‘zilib ketadi.

Ko‘r-ko‘rona, ya‘ni faqat paypaslash usuli bilan qidiruv ishlarini olib borish

dengiz tubining har bir kvadrat metri ni tekshirish uchun ketadigan vaqtni keskin oshirish bilan birga, qutqaruvchilarning o‘zini ham asossiz xavflarga, jumladan, dekompressiya kasalligi va barotravmaga duchor qiladi.

Jarayonlarni avtomatlashtirish orqali suv ostidagi obyektlarni aniqlash vaqtini 60-70 foizga qisqartirishga erishgan Germaniyaning Texnik yordam ko‘rsatish federal agentligi (THW) va AQSh Sohil qo‘riqlash xizmati (USCG) kabi ixtisoslashgan idoralarning muvaffaqiyatli tajribasiga tayangan holda, tizimli va qat‘iy tartibga solingan uch bosqichli qidiruv protokolini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Birinchi (razvedka) bosqichda g‘avvoslarning suvga tushishini talab qilmagan holda, belgilangan suv hududini har tomonlama skanerlashga ustuvor ahamiyat beriladi. Bu ish motorli kema tomonidan yediriladigan yoki bevosita kema korpusiga o‘rnatiladigan ixtisoslashgan yuqori chastotali yon tomonga yo‘naltirilgan sonar (SSS) tizimlari yordamida amalga oshiriladi.

Chuqur suv havzalarida robotlashgan qidiruv-qutqaruvning ahamiyati

O‘ta yuqori chastotali akustik signallardan foydalanish suvning tiniqligidan qat‘iy nazar, dengiz tubi relyefining batafsil ikki o‘lchamli tasvirini olish imkonini beradi. Bunday yondashuv qidiruv uchun ahamiyatsiz hududlarni tezda istisno qilish va maqsadli obyekt joylashgan bo‘lishi mumkin bo‘lgan aniq geografik koordinatalarni belgilash imkonini yaratadi.

Ikkinchi (tekshirish) bosqichda masofadan boshqariladigan suvosti apparati belgilangan tushirish nuqtasiga yuboriladi. Kuchli LED yoritish tizimi, o‘ta yuqori aniqlikdagi videokameralar, maxsus ko‘p yo‘nalishli sonar va gidroakustik joylashuvni aniqlash tizimi bilan jihozlangan ushbu suvosti droni aniqlangan anomalayani maqsadli ko‘zdan kechiradi. Robotning bordagi boshqaruv punkti orqali masofadan boshqarilishi “EMERCOM” operatorlariga obyektning real vaqt rejimida vizual aniqlash va topilgan nishonning xususiyatini to‘liq ishonch bilan tasdiqlash imkonini beradi.

Uchinchi (yakuniy) bosqichda – suvosti roboti obyektning koordinatalari va xususiyatini to‘liq tasdiqlaga-

nidan so‘nggina – qutqaruvchi g‘avvos tasdiqlangan joyga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tushadi. Bu dengiz tubini tartibsiz va charchatadigan usulda qo‘lda ko‘zdan kechirish zaruratini yo‘q qiladi. G‘avvosning vazifasi faqat jasadni xavfsiz mahkamlash va suv yuzasiga olib chiqish bilan cheklanadi. Natijada uning xavfli suvosti muhitida bo‘lish vaqti minimal darajaga tushiriladi.

Ushbu texnologik konsepsiyani joriy etish qidiruv operatsiyalari uchun zarur bo‘lgan vaqtni keskin qisqartiradi, xodimlarni hududlararo taqsimlashni optimallashtirish orqali qutqaruv xizmatlariga tushadigan psixofiziologik va iqtisodiy yuklamani yengillashtiradi, g‘avvoslar xavfsizligini oshiradi hamda davlat fuqaro muhofazasi muassasalari-ga mamlakat suv havzalaridagi zamonaviy texnogen va tabiiy xatarlarga samarali javob berish imkonini yaratadi.

Zafar TILAVOV,

Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi “Inson resurslarini rivojlantirish” mutaxassisligi masofaviy magistratura tinglovchisi

Bugungi shiddatli globallashuv va to'rtinchi sanoat inqilobi davrida davlatlarning xalqaro maydondagi qudrati tabiiy resurslar bilan emas, inson kapitalining sifati va milliy ta'lim tizimi moslashuvchanligi bilan belgilanmoqda. Zamonaviy global iqtisodiyot shunchaki nazariy bilimlari emas, balki sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni mukammal o'zlashtirgan, mustaqil tahlil qiladigan, xalqaro standartlarga mos transmilliy mutaxassislarni talab qilmoqda. Sanoat tarmoqlarining avtomatlashuvi mehnat bozorining arxitekturasini tubdan o'zgartirib yubordi. Bu esa kasbiy ta'lim muassasalari zimmasiga tezkor transformatsiya majburiyatini yuklaydi.

O'ZBEKISTON

TEXNIKUMLARIDA

yangi imkoniyatlar

Ushbu tizimli tahlilda Janubiy Koreya Respublikasi bilan kasbiy ta'lim sohasida shakllanayotgan va izchil rivojlanayotgan strategik sheriklik alohida muhim model sifatida namoyon bo'lmoqda. Biz bugun Koreya tajribasini shunchaki tashqi kuzatuvchi sifatida o'rganayotganimiz yo'q. Aksincha, ushbu ilg'or ta'lim arxitekturasini milliy texnikumlarimizga joriy etib, dasturlarni transformatsiya qilyapmiz va yoshlarimiz uchun keng miqyosdagi yuqori daromadli bandlik imkoniyatlari ko'prigini yaratyapmiz. Mazkur integratsiya jarayoni mamlakatimiz iqtisodiyotining tarkibiy diversifikatsiyasiga hamohang ravishda boshqarilmoqda.

Integral zanjir

Bugungi kunda biz kasbiy ta'lim oldiga mutlaqo yangi konseptual vazifani qo'ydik: ta'lim faqatgina diplom berish bilan yakunlanmasligi kerak. Hozirda Janubiy Koreyadagi kasbiy hamkorlar bilan birgalikda "Ta'lim – xalqaro tajriba – yuqori malaka – munosib ish o'zni imkoniyatlarini kengaytirish" konseptual zanjiri hayotga keng ko'lamda tatbiq etilmoqda. Ushbu model o'quvchining ta'limga qadam qo'ygan birinchi kunidan uning kelgusi kasbiy trayektoriyasini aniq belgilash imkonini beradi.

Ushbu zanjirning mustahkam ustuvorligi sifatida texnikumlarimizda ta'limning moslashuvchan, xalqaro darajadagi transchegaraviy formatlari – "2+1", "1+2" va "1+1" qo'shma dasturlari joriy etildi. Ushbu innovatsion modellar amaliyotda quyidagi tizimli algoritmlar asosida ishlaydi:

2+1 modeli: o'quvchi dastlabki 2 yil davomida O'zbekistondagi texnikumda Koreya standartlari asosida intensiv nazariy va amaliy bilim oladi, ta'limning so'nggi uchinchi yilini esa Janubiy Koreya kollejlari o'qib, ishlab chiqarish korxonalarida amaliyot o'tagan holda yakunlaydi. Bu model o'quvchiga ishlab chiqarish muhitiga bosqichma-bosqich integratsiyalashish imkonini beradi;

1+2 modeli: o'quvchi 1 yil davomida yurtimizda til va bazaviy kasbiy fanlarni o'zlashtiradi, keyingi 2 yil davomida esa Koreya ta'lim muassasasida chuqurlashtirilgan professional kasbiy ta'lim tizimiga integratsiyalashadi. Bu model xorijiy til muhitida kasbiy malakani to'liq shakllantirishga xizmat qiladi;

1+1 qo'shma dasturi: har ikki davlat ta'lim muassasalarining o'quv rejalari to'liq sinxronlashtirilgan holda, 1 yil mahalliy texnikumda va 1 yil Koreya kolleji akademik almashinuv hamda kreditlarni tan olish shartlari asosida tashkil etiladi. Bu o'quvchilar uchun minimal vaqt ichida maksimal xalqaro tajriba olish formulasidir.

Ushbu tizimli yondashuv tufayli yoshlarimiz ta'lim olish jarayonidayoq xorijiy texnologik muhitga kirib boradilar, zamonaviy uskunalarini boshqarishni o'rganadilar va xalqaro mehnat madaniyati hamda yuqori sanoat intizomini o'zlashtiradilar. Sanoat intizomi va mehnat etikasi – bugungi kunda ish beruvchilar tomonidan texnik bilimlardan kam bo'lmagan darajada qadrlanadigan fundamental fazilatlaridir.

Hamkorlikning yuqori texnologik geografiyasi va loyihalar arxitekturasini

Bugungi kunda kasbiy ta'lim transformatsiyasining asosiy drayverlari sifatida Janubiy Koreyaning 4 ta eng

nufuzli va yuqori reytingga ega oliy ta'lim muassasalari bilan maqsadli loyihalarni amalga oshirmoqdamiz. Ushbu oliy ta'lim maskanlari bilan birgalikda mamlakatimizdagi hududlarni qamrab oluvchi kompetensiyalar tarmog'i yaratildi.

Ta'lim boshqaruvi tajribasidan kelib chiqib aytish joiz: eng zamonaviy infratuzilma yoki laboratoriyalarni qurmaylik, agar o'qituvchi metodikasi yangilanmasa – tizimda kutilgan o'sish va rivojlanish mutlaqo bo'lmaydi. Aynan mana shu tahliliy qarash Koreya bilan hamkorligimizning eng muhim ustuvor yo'nalishini belgilab berdi. Islohotni, avvalo, pedagoglarning malakasi va kompetensiyasini yangilashdan boshladik. Chunki dars xonasidagi o'zgarishgina haqiqiy natijaning mezonidir.

Bu borada Koreya tomoni bilan birgalikda amalga oshirilayotgan nufuzli LUPIC loyihasi tizim poydevorini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mazkur loyiha doirasida tashkil etilgan Xalqaro ta'lim forumi va "Aqlli ishlab chiqarish innovatsiyalari" maxsus ilmiy-amaliy seminari milliy pedagoglarimiz uchun yangi metodik tajriba maktabi bo'ldi. Ushbu anjumanlarda Koreyaning yetakchi mutaxassislari va ta'lim texnologlari tomonidan quyidagi yo'nalishlar bo'yicha eng so'nggi texnologiyalar va amaliy keyslar milliy tizimimizga taqdim etildi:

- real sanoat va yirik ish beruvchilarning talablariga moslashtirilgan o'quv dasturlarini maqsadli ishlab chiqish;
- sun'iy intellekt (AI) va raqamli texnologiyalarni kasbiy ta'lim jarayoniga metodik integratsiya qilish;
- innovatsion muhandislik metodikalarini yaratish va texnikumlarda raqamli ta'lim markazlari faoliyatini samarali tashkil etish.

Eng muhim amaliy qadamlarimizdan biri – 2026-yilning o'zida 17 nafar yetakchi mahalliy pedagog hamda boshqaruv xodimlarimizning Janubiy Koreyaga maqsadli stajirovkalari tashkil etilgani bo'ldi. Ular Koreyaning yuqori texnologik bazalarida bevosita: axborot texnologiyalari tarmoq tizimlari va kibernetika, mikroelektronika va yarim o'tkazgichlar texnologiyasi hamda murakkab muhandislik-kommunikatsiya va yashil energiya tizimlari yo'nalishlarida ilg'or amaliy malaka oshirib qaytdilar.

Xorijiy til va mehnat bozori integratsiyasi: ekspertlar ishtiroki

Xalqaro darajaga chiqish jarayoni faqatgina xorijga borishimiz bilan cheklanmaydi. Haqiqiy ta'lim muhiti texnikumning o'z ichida yaratilishi lozim. Shu maqsaddan kelib chiqib, biz Koreyalik mutaxassis va professorlarni O'zbekiston kasbiy ta'lim tizimiga bevosita jalb etish mexanizmini tizimli ravishda yo'lga qo'ydik.

Bu yondashuv o'quvchilarimizga o'z muassasalaridan chiqmagan holda xalqaro ta'lim standartlarini his qilish imkonini beradi.

2026-yilning o'zida jami 15 nafar koreyalik mutaxassis va professorlar yurtimiz texnikumlariga uzoq muddatli faoliyat yuritish uchun taklif etildi. Ayni paytda, ulardan 3 nafari texnikumlarimizda kasbiy koreys tilini o'rgatish va o'quvchilarni "TOPIK" sertifikatlariga tayyorlash bo'yicha intensiv darslarni olib borishmoqda. Yana 12 nafar muhandis va maxsus fanlar bo'yicha ekspertlar yaqin oylar ichida ta'lim va amaliyot jarayonlariga to'liq qo'shilib, o'z faoliyatlarini boshlaydilar. Ekspertlarning jalb etilishi o'quv dasturlarining xalqaro auditini ham ta'minlaydi.

Buning ahamiyati shundaki, yoshlarimiz chet tilini bevosita uning egalaridan o'rganadilar. Eng asosiysi, bu jarayonda faqat til emas, balki Koreya taraqqiyot modelining asosi bo'lgan tezkorlik va yuqori sifat tamoyillari, yuksak korporativ madaniyat, texnologik intizom va mehnat etikasi elementlari o'quvchilarimizning dunyoqarashiga singdiriladi. Bu esa ularni nafaqat texnik jihatdan, balki professional jihatdan ham global miqyosda raqobatlasha oladigan mutaxassis sifatida shakllanishlariga xizmat qiladi.

Ertangi kun iqtisodiyoti: zamonaviy kasblar va strategik maqsadlar

Boshqaruv strategiyasi nuqtai nazaridan bizni bugungi ko'rsatkichlardan ko'ra ko'proq yaqin kelajakda kutilayotgan istiqbollar qiziqtiradi. Bugun tayyorlayotgan kadrlarimiz kelajakda – 2030-yillarda mehnat bozoriga kirib borganda o'z kasblari eskirib qolmasligi, aksincha, ular eng trend va talab yuqori bo'lgan mutaxassis bo'lishlari shart. Raqamlashtirish jarayonlari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy kasblar sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar ta'sirida tubdan o'zgarimoqda. Shu sababli, biz yo'nalishlarni "kelajak kasblari" degan umumiy tushunchada emas, balki texnologiyalar ta'sirida transformatsiyaga uchragan zamonaviy kasblar sifatida berishni maqsadga muvofiq deb bildik.

Bugun biz texnikumlarimizda faqatgina nazariy bilim ega bo'lgan xodimlarni emas, balki xalqaro miqyosda raqobatlasha oladigan, yangi texnologiyalarni mukammal egallagan yangi professional avlodni voyaga yetkazmoqdamiz. Maqsadimiz aniq: o'zbek yigit-qizlari mehnat bozorida eng qidirilgan va talab yuqori bo'lgan mutaxassislarga aylanishi zarur. Koreya bilan qurilayotgan kasbiy ta'limdagi strategik sheriklik, bu kelgusi iqtisodiy muvaffaqiyatlarimiz poydevoridir.

Azimjon HUSANOV,
Kasbiy ta'lim agentligi direktori

ONG VA QALB KURASHI ETADI DAVOM...

(Missionerlik – O'zbekiston tinchliligi va barqarorligiga tahdid)

Farzandlarim juda yosh edi. Ularni kechki salqinda aylantirib kelish uchun uyimiz yonidagi boqqa olib bordim. Qizim halinchak tomonga, o'g'lim esa sirpanchiq tomonga yugurib ketishdi. Favvoraga termilib xayol surib tursam, ortimdan kimdir juda muloyim ovozda gap boshladi.

“Barcha muammolaringizni hal qiladigan duoni o'rgataymi? Siz mana bu muqaddas kitobni o'qiganmisiz?” Cho'chib ortimga qarasam, 18-20 yoshlardagi ikki nafar o'zbek qizi turibdi. Hali gap boshlamasimdan qizlar sumkasidan xristian diniga oid kitoblarni chiqarib targ'ibot ishlarini boshlab yuborishdi. Darhol ularning maqsadini tushundim. Qat'iylilik bilan ko'zlariga qaradim-da: “Qanday duolarni o'qish kerakligini men o'zim yaxshi bilaman. Avval tanishaylik, kim-sizlar o'zi?” dedim o'ta sinchkov nigoh bilan. Birdaniga qizlar tipirchilab qolishdi. Kitoblarini sumkalariga solar-solmas bir zumda g'oyib bo'lishdi. Oldimga yugurib kelgan qizalog'im mendagi o'zgarishni sezib: “Nega jahlingiz chiqdi, oyijon, bular kim ekan?” deb so'radi xavotir bilan. “Qizalog'im, bular xiyonatkorlardir. Kim nima desa ishonib ketavermagin”, dedim ogohlantirib.

Ha, meni gapga solmoqchi bo'lgan qizlar o'z millati va diniga xiyonat qilib, mo'may pul uchun har nega tayyor missionerlar edi.

Missionerlik (missiya-lotinchalar yuborish, topshiriq) – biror dinga e'tiqod qiluvchi xalqlar orasida boshqa bir dinni targ'ib qilish demakdir. Missionerlik asosan, xristianlikka xos bo'lib, bu harakat xristianlik Vizantiya imperiyasida davlat dini sifatida e'lon qiliganidan e'tiboran olib boriladi. Mazkur harakatning ilk davrida xristian missionerlari o'zlarining missionerlik harakatlarini Yevropa va Yaqin Sharqdagi ko'p xudolikka sig'inib kelgan aholini yakka xudolikka tarqib qilishdan iborat deb ko'rsatganlar.

Keyinchalik bunday qarashlari eskirdi, xususan hozirgi vaqtga kelib, jahon aholisining deyarlik 80-90 foizi o'z diniga, aksariyat hollarda yakka xudolik-

ka ega bo'lgan davrda “missionerlik” va ayniqsa, “prozelitizm” salbiy bir holatga aylanib qoldi.

Bugun dunyo bo'ylab kechayotgan globallashuv jarayonida inson ongi va qalbi uchun kurash borayotganligiga barchamiz guvoh bo'lib turibmiz. Ushbu jarayonning ijobiy va salbiy omillari mavjud bo'lib, salbiy omillar natijasi sifatida inson qalbini egallashga qaratilgan diniy ekstremizm, terrorizm, missionerlik va prozelitizm harakatlari aytish mumkin. Chunki ushbu harakatlar mustaqilligimiz, o'zligimizga tahdid soluvchi mafkuraviy ta'sir o'tkazish quroli vazifasini o'tashligi bilan mamlakatimiz taraqqiyotiga xavf soluvchi omillardir.

So'nggi paytlarda mintaqamizda missionerlik va prozelitizm harakatlari jiddiy muammo bo'lib kelayotgan faoliyatlardan biri bo'lib, u OAVda ham tez-tez tilga olinib kelinmoqda. Mazkur faoliyat qonuniy taqiqlangan bo'lsa-da, uning mohiyatini tushunmayotgan ayrim kishilar ushbu harakatlarga aralashib turli oqimlarga kirib ketmoqdalar. Ma'lumki, davlatimizda dunyoviy davlat sifatida barcha fuqarolarning vijdon erkinligini ta'minlash, diniy bag'rkenglik va o'zaro hamjihat bo'lib yashashi, tinchliligi va barqarorligini ta'minlash maqsadida “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida”gi qonun qabul qilingan (1998-yil 15-may). Unda dinlar xilma-xilligi, milliy qadriyatlari ma'naviy hayotining ajralmas qismi ekanligi hisobga olingan, chunki mamlakatimizda 130dan ortiq turli milat vakillari istiqomat qilib kelmoqda. Shuni aytish lozimki, ularning bu xatti-harakatlari boshida uzoq vaqtni mo'ljallagan, muayyan maqsadni ko'zlayotgan geosiyosiy

kuchlar va dunyoga gegemonlik qilishga intilayotgan harakatlar yotganligini xalqimiz anglab olishi zarur. Bu borada mamlakatimizda aholi o'rtasida diniy ekstremizmga, terrorizmga qarshi va diniy vaziyatni sog'lomlashtirishga qaratilgan turli ma'naviy-ma'rifiy ishlar olib borilsa-da, lekin ayrim fuqarolar ushbu oqim va harakatlar ta'siriga hanuzgacha tushib qolmoqdalar.

Darhaqiqat, missionerlar o'z faoliyatlarini Afrikada keng tarzda yoyib, o'z mamlakatlarini siyosatini o'tkazishga yordam berdilar. Missionerlarning turli davlatlar, jumladan, Markaziy Osiyo mintaqasi mamlakatlarida olib borayotgan faoliyati xristianlikni targ'ib qilishda maxsus adabiyotlar, audio, video tasmlarni mahalliy tillarda tayyorlash va bepul tarqatish masalalariga e'tibor qaratadilar. Yuqoridagi kabi misollarni yana davom ettirish mumkin. Ammo, shularning o'zi ham missionerlik harakati turli millat hamda din vakillari o'rtasida umumiy dinlararo va millatlararo nizolarni keltirib chiqarishga zamin yaratish mumkin ekanligiga dalolatdir. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bugungi kunda missionerlik harakati insonlar orasida diniy mutaassiblikning o'ziga xos ko'rinishi sifatida namoyon bo'lyapti. Shuning uchun chet ellarga chiqayotgan farzandlarimizning quloqlariga qurg'oshinday quyib, ularning puch va'dalariga aldanib qolmasliklarini uqtirmoqligimiz suv va havodek zarur.

Ma'lumki, istiqlolga erishgunimizcha O'zbekiston hududida jami 211 ta diniy tashkilot faoliyat olib borgan. Mustaqillik sharofati bilan hozirgi kunda respublikamizda 2225 ta diniy tashkilot Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Din ishlari qo'mitasi tomonidan ro'yxatga olingan. Ularning 2050 tasi islomiy diniy tashkilotlardir. Hozirda mamlakatimiz hududida 175 ta noislomiy diniy tashkilot faoliyat ko'rsatmoqda.

Shu o'rinda missionerlarning ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatiga ham to'xtalib o'tsak. Masalan, ular Qur'oni karimdan bir oyatni yoki to'qima hadisdan bir hadisni bironta odamga jo'natib: “buni o'nta do'stingizga jo'nating. Ertalab uyqudan turganingizda siz uchun muammo bo'lib turgan masala o'z yechimini topadi. Bunga e'tiborsiz bo'lmang. Tajribada ko'rilgan. Agar e'tiborsizlik qilib, bosh-

qalar bilan baham ko'rmasangiz, u holda hayotingizda baxtsizlik hukmron bo'ladi”, deya sizga tuzoq qo'yishadi. Bu oyatni yoki hadisni tushunmagan odam baxtsizlikdan qo'rqib yoki yechilmay turgan muammolarni birdan yechilishini o'zicha chamalab ko'radi. Ko'rinib turibdiki, har ikkala tushuncha ham o'sha matnni boshqaga jo'natishga majbur etadi. Shirin orzular bilan uyqudan turgan oddiy bir inson muammolari shundayligicha qolganiga guvoh bo'lib, o'z-o'zidan Qur'onga va hadisga ishonchi yo'qoladi va boshqalarni ham bunga ishontiradi. Qarabsizki, ikki tomonlama daromad hosil bo'lmoqda. Birinchi tomoni g'aznaga mablag', ikkinchi tomondan esa, baliq qarmoqqa ilinishga tayyor. Birgina harakat yoki so'z bilan qarmoqqa tushadi. Hech bo'lmaganda, Qur'on va hadisga bo'lgan ishonchni susaytira oladi. Qaysidir ma'noda missioner o'z maqsadiga erishadi.

Bunday (missionerlik va prozelitizm) oqim va harakatlarga bilim saviyasi pastligi, moddiy manfaatga o'ch, ma'naviy qashshoq va dunyoqarashi tor, o'zligini anglamagan kishilar tez aldanib qoladilar. Va bu xatti-harakatlari qanday oqibatlariga olib kelishini o'z vaqtida anglab yetmaydilar.

Xo'sh, missionerlik jamiyat barqarorligiga tahdid ekan, ulardan ogoh bo'lish uchun nimalarga e'tibor qaratmog'imiz kerak?

Avvalo, missionerlik milliy mentalitetimizga salbiy ta'sir qilishini unutmaylik. Bu illatga yurtimiz aholisi tinchliligi va osoyishtaligi uchun jiddiy tahdid ekanini chuqur anglash, uning oldini olish hamda bu jiddiy kurashish har bir fuqaroning burchidir. Buning uchun missionerlikning asl mohiyatini ochib tashlash, uning oldini olishga qaratilgan doimiy va uzluksiz targ'ibotlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni amalga oshirish zarur. Zero, shoir ta'kidlaganidek: “Ong va qalb kurashi etadi davom”. Va bu kurashda o'ta hushyorlik va zukkolik bilan maydonga kirish talab etiladi. Ma'naviyat poligonida esa yurtimizning har bir fuqarosi jangchidir.

Muxtasar TOJIMAMATOVA,
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

QUTQARUVCHI KASBI – JASORAT, MATONAT VA FIDOYILIKNI TALAB QILADIGAN SHARAFLI KASBLARDAN BIRIDIR. BU KASB EGASI HAR KUNI INSON HAYOTI VA TAQDIRIGA DAXLDOR BO'LGAN VAZIYATLAR QARSHISIDA TURADI. YONG'IN, AVARIYA, TABIIY YOKI TEXNOGEN XUSUSIYATDAGI FAVQULODDA VAZIYATLARDA BOSHQALARNING XAVFSIZLIGI UCHUN O'Z HAYOTINI XAVF OSTIGA QO'YISH HAR KIMNING HAM QO'LIDAN KELAVERMAYDI.

Har nafasda qutqaruv bilan

Bunday sharafli va mas'uliyatli kasbni o'z hayot yo'li sifatida tanlagan, unga hayotini bag'ishlagan insonlardan biri – Toshkent shahar FVBB Sergeli tumani FV bo'limi qutqaruv qismi smena boshlig'i, III darajali serjant Ixtiyor Po'latboyevdir.

Uning hayot yo'li oddiy mehnat faoliyati emas, balki yillar davomida shakllangan tajriba, mashaqqat, jasorat va insonlarga beg'araz yordam berish tamoyillari bilan yo'g'rilgan xizmat yo'lidir.

Ixtiyor Po'latboyev 1986-yil 21-iyun kuni Toshkent viloyatining Yangiyo'l tumanida tug'ilgan. 1993–2004-yillarda Yangiyo'l tumani-dagi 33-maktabda tahsil oldi. Maktabni tamomlagach, Vatan oldidagi yig'itlik burchini ado etish uchun harbiy xizmatga otlandi. 2005–2006-yillarda Qashqadaryo viloyati Kitob tumani-dagi harbiy qismda muddatli harbiy xizmatni o'tadi. Harbiy xizmat uning hayotida muhim maktab bo'ldi. Intizom, mas'uliyat, jamoa bilan ishlash, buyruqni o'z vaqtida va aniq bajarish, murakkab vaziyatlarda o'zini yo'qotmaslik kabi fazilatlar keyinchalik qutqaruvchi sifatidagi faoliyatida ham katta ahamiyat kasb etdi.

2010-yil aprel oyida Ixtiyor Po'latboyevning hayotida yangi sahifa ochildi. U ichki ishlar tizimi Yong'in xavfsizligi xizmatining Sergeli tumani hududiy yong'in xavfsizligi qismiga yong'in o'chiruvchi lavozimida, safdor unvonida ishga qabul qilindi. Shu kundan boshlab uning hayoti yong'in va favqulodda vaziyatlar bilan chambarchas bog'landi.

Yong'in o'chiruvchi bo'lib ishlash – olov bilan olishish, zaruriyat tug'ilganda uning ichiga kirishga doim hozir bo'lish, uni yengish deganidir. Har bir chaqiruv ortida noma'lum xavf, inson taqdiri va soniyalar bilan o'lchanadigan vaqt turadi. Ba'zan qutqaruvchi o'z xavfsizligini ikkinchi o'ringa qo'yib, yordamga muhtoj inson tomon dadil qadam tashlashiga to'g'ri keladi. Ixtiyor Po'latboyev esa yillar davomida ana shunday sinovlarning ko'piga duch keldi. Tajribasi ortgani sayin kasbiy bilim va ko'nikmalarini takomillashtirib bordi.

2019-yilda Yong'in xavfsizligi xizmatining FVV tizimiga o'tkazilishi munosabati bilan shtatlar qayta

ko'rib chiqildi. Shu jarayonda u usta qutqaruvchi lavozimida faoliyat yuritib boshladi va oddiy askar unvonida xizmat qildi. 2024-yilda katta yo'riqchi-qutqaruvchi lavozimiga tayinlanib, kichik serjant unvonini oldi. 2026-yilda esa guruh komandiri lavozimiga tayinlanib, III darajali serjant unvonida xizmatini davom ettirmoqda. Bugun u nafaqat katta tajribaga ega qutqaruvchi, balki yosh xodimlarga o'z bilim va tajribasini o'rgatayotgan ustoz sifatida ham faoliyat olib bormoqda.

Ixtiyor Po'latboyevning xizmat faoliyati davomida 2 ming 800 dan ortiq yong'in va qidiruv-qutqaruv operatsiyalarida ishtirok etgani o'z kasbiga qanchalik sadoqat bilan yondashayotganidan dalolat beradi. 2012-yilda Toshkent shahri Sergeli tumani Sergeli-2 dahasidagi ko'p qavatli uyda sodir bo'lgan yong'in Ixtiyor Po'latboyevning xotirasida alohida iz qoldirgan. O'sha voqeada u 3 va 5 yoshli ikki nafar bolani yong'in ichidan qutqarishda ishtirok etib, ularning hayotini saqlab qolishga hissa qo'shgan.

2019-yilda esa Sergeli tumani Yo'ldosh-9 dahasida joylashgan ikki qavatli uyda sodir bo'lgan yong'in vaqtida 70 yoshdan oshgan fuqaro xavfli hududdan qutqarib qolindi. Bunday vaziyatlarda qutqaruvchidan faqat jismoniy kuch talab etilmaydi. Eng avvalo, vaziyatni tez va to'g'ri baholash, xavfni oldindan ko'ra bilish, to'g'ri qaror qabul qilish va harakatlarni jamoa bilan uyg'unlashtirish muhim.

Hamkasblari ham Ixtiyor Po'latboyevning ana shu jihatlarni alohida ta'kidlaydi. U vaziyatni oldindan baholashga, xavfni aniqlashga va qutqaruv ishlarini aniq tashkil etishga intiladi.

Har bir kasbning o'z ustozlari bo'ladi. Ayniqsa, inson hayoti uchun javobgarlik yuqori bo'lgan sohada ustozning o'rni beqiyos. Qahramonimizning kasbiy shakllanishida birinchi ustozining o'rni alohida. U o'zining qutqaruvchi sifatida kamol topishida serjant Isoqov Muhiddinning xizmatlarini katta hurmat bilan eslaydi.

– Shu darajaga yetib kelishimga sababchi bo'lgan birinchi ustozim serjant Isoqov Muhiddin bo'lgan. U inson o'z ishinin ustasi, yaxshi ustoz edi. Hammamiz u kishidan o'rnak

olardik, – deydi Ixtiyor Baxtiyorovich. Bugun esa o'sha ustozdan o'rganganlarini o'zi yosh avlodga yetkazmoqda. Yillar davomida orttirilgan tajriba faqat insonning o'zida qolib ketmasligi kerak. Uni keyingi avlodga berish har qanday haqiqiy mutaxassisning mas'uliyatidir.

Ixtiyor Po'latboyevning ham shogirdlari bor. U yoshlarga nafaqat kasbiy ko'nikmalarni, balki qutqaruvchilik kasbining mazmun-mohiyatini tushuntirishga harakat qiladi. Chunki qutqaruvchi bo'lish – maxsus kiyim kiyish yoki unvon olish bilangina belgilanmaydi. Bu kasbning tubida katta mas'uliyat, mashaqqat va jasorat mujassam. Ixtiyor Baxtiyorovich yoshlarni qutqaruvchi kasbini tanlashga chaqirar ekan, avvalo, qo'rquvni yenga bilish, jismonan sog'lom va baquvvat bo'lish, kasbiy bilimlarni puxta egalash zarurligini ta'kidlaydi.

– Qutqaruvchi maqomini olish hammaga ham nasib qilavermaydi. Chunki qutqaruvchi so'zining negizida qanchadan-qancha qiyinchiliklar va mashaqqatlar yotibdi. Bunga erishish uchun, eng avvalo, qo'rquvni yenga bilish, jismonan sog'lom va baquvvat bo'lish hamda kasbiy bilimlarni mahorat bilan o'zlashtirish lozim, – deydi. Bu fikrlarda uning yillar davomida orttirgan hayotiy va kasbiy tajribasi mujassam.

Qutqaruvchilik faoliyatida insonni har kuni oldinga undaydigan kuch nima? deb so'raganimizda: *“Insonlarga yordam berish istagi, kasbga sadoqat va o'z vazifasini sidqidildan bajarish”, deb javob berdi.*

U uch farzandning otasi. Oilasi bag'riga har kuni sog'-omon qaytish, farzandlari bilan birga bo'lish, shu bilan birga xizmat vaqtida boshqalarining hayotini asrash – uning hayotidagi ikki muhim mas'uliyatni birlashtirib turadi.

Qutqaruvchi uchun xizmat va oila o'rtasidagi muvozanat ham oson emas. Chunki chaqiruv qachon kelishini oldindan bilib bo'lmaydi. Bir necha daqiqa avval oddiy hayot

kechirayotgan inson keyingi lahzada favqulodda vaziyat markazida bo'lishi mumkin. Shunday paytda qutqaruvchi o'zining shaxsiy tashvishlarini chetga surib, yordamga shoshiladi. Ixtiyor Po'latboyev ham ana shu tamoyil asosida yillar davomida xizmat qilib kelmoqda.

Qutqaruvchining mehnatini faqat mukofot, unvon yoki xizmat yillari bilan o'lchab bo'lmaydi. Uning haqiqiy natijasi – saqlab qolingan hayotlarda. Uning bugungi kunga qadar fidoyilik bilan qilgan xizmatlari Davlatimiz rahbari tomonidan inobatga olinib bir nechta mukofotlar bilan taqdirlangan. Xususan, 2021-yil O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlariga 30 yil to'lgani munosabati bilan *“Esdalik ko'krak nishoni”* va turli vaziyatlardagi tezkor qarorlari bilan yurtdoshlarimiz hayotini saqlab qolishda ko'rsatgan jasoratlari inobatga olinib taqdirlangan.

Ixtiyor Baxtiyorovich Po'latboyevning qutqaruvchilikdagi faoliyati yillar davomida bir necha lavozim va unvonlar bilan boyidi. Ammo lavozim va unvonlar o'zgarishi bilan uning kasbga bo'lgan munosabati o'zgarmadi.

Aksincha, mas'uliyati tobora ortib bordi. Bugun u guruh komandiri sifatida nafaqat topshiriqlarni bajaradi, balki jamoani boshqaradi, yosh xodimlarga yo'l-yo'riq ko'rsatadi, o'zining ko'p yillik tajribasini ularga o'rgatadi.

Zero, inson hayotini asrashdan ulug'roq xizmat, odamning og'ir kunida unga yordam qo'lini cho'zishdan buyukroq savob ish yo'q. Ixtiyor Baxtiyorovich Po'latboyevning hayot yo'li – kasbga sadoqat, ustozga hurmat, shogirdga mas'uliyat va inson hayotiga beqiyos ehtirom timsoli. Uning bugungi xizmatlari ertangi qutqaruvchilarga ibrat bo'lib, ustozdan shogirdga o'tadigan jasorat va fidoyilik an'anasining munosib davomidir.

Gulnora SHERMATOVA,
“Vaziyat” muxbiri

Kosonsoyda muhim tadbirlar

Hafta mobaynida Namangan viloyatining chekka hududlarida yoshlar bilan bir qator profilaktik tadbirlar o'tkazildi. Xususan, Kosonsoy tuman FVB xodimlari tomonidan hududdagi 6-sonli maktabda kuz-qish mavsumi oldidan o'quvchilar bilan targ'ibot ishlari olib borildi.

Unda o'quvchi va o'qituvchilarga uyda, ko'chada hamda ta'lim dargohida e'tibor berishi lozim bo'lgan yong'in xavfsizligi qoidalarini tushuntirildi. Muhofaza ko'nikmalari har bir yosh darajasiga ko'ra alohida o'rgatildi.

Bundan tashqari, Kosonsoy tumani FVB 7-YOQQ da tuman IIB YPX boshlig'i, leytenant Sh.Nazarbekov ishtirokida shaxsiy tarkibning shaxsiy avtomashinalari texnik sozligi atroflicha tekshirilib, ular bilan yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha profilaktik suhbat o'tkazildi. Unda yosh xodimlarning ishtiroki alohida ahamiyat kasb etdi. Boisi yangi kelgan va yosh xodimlarda tajriba almashinuv muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, hafta mobaynida Kosonsoy tumani hududidagi ishsiz yoshlarni ish bilan ta'minlash bo'yicha mehnat yarmakalari, tuman FVB boshlig'i, podpolkovnik A.Ahmadjonov hamda hamkor tashkilot rahbarlari bilan birgalikda Kosonsoy tumani hududida joylashgan 10-sonli maktabda "Rahbar va yoshlar" uchrashuvi ham o'tkazildi.

Uchrashuv davomida birlashtirilgan o'quvchi-yoshlar bilan ochiq muloqot tashkil etilib, ularning qiziqishlari, orzu-maqsdalari hamda kelajak rejalari o'rganildi. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, bilim olishga bo'lgan intilishini oshirish va kasb tanlashda to'g'ri yo'l ko'rsatish masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

Shuningdek, tadbir davomida yong'in xavfsizligi qoidalariga rioya qilish, favqulodda vaziyatlarning oldini olish hamda aholi xavfsizligini ta'minlash borasida tushuntirish ishlari olib borildi. O'quvchilarga kundalik hayotda ehtiyotkorlikka amal qilish va turli xavfli holatlarda to'g'ri harakat qilish yuzasidan tavsiyalar berildi. Tadbir yakunida yoshlarning savollariga javob berilib, ularning taklif va tashabbuslari tinglandi.

Anvarjon ARIPOV,

Kosonsoy tumani FVB boshlig'i o'rinbosari, podpolkovnik

Kursantlarga ma'naviy ozuqa

FVV Akademiyasida "Yagona Vatan, yagona xalq bo'lib, yangi hayot va kelajak yaratamiz!" shiori ostida ma'naviy-ma'rifiy tadbir o'tkazildi. Unda O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi o'rinbosari, "Shuhrat" medali sohibi, taniqli shoir Minhojiddin Mirzo, akademiya rahbariyati, professor-o'qituvchilar, harbiy xizmatchilar, tinglovchi va kursantlar hamda omamaviy axborot vositalari vakillari ishtirok etdi.

Tadbirni akademiya boshlig'i, yuridik fanlari doktori, professor, polkovnik Muzaffarjon Masiddiqov kirish so'zi bilan ochib berdi. U o'z nutqida davlatimiz mustaqilligining tarixiy ahamiyati, istiqlol yillarida mamlakatimizda ro'y bergan ulkan o'zgarishlar hamda yosh avlodni Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlariga hurmat va yuksak ma'naviyat ruhida tarbiyalash masalalariga alohida e'tibor qaratdi. Shundan so'ng so'z Minhojiddin Mirzoga berildi.

Taniqli ijodkor mustaqillikning ilk kunlari bilan bog'liq xotiralari va taassurotlari bilan o'rtoqlashib, istiqlolning xalqimiz hayoti va tafakkurida tutgan o'rni, Vatan qadrini anglash, tinchlik va osoyishtalikni asrash, yoshlarning yurt kelajagi oldidagi mas'uliyati xususida fikr-mulohazalarini bildirdi. Shuningdek, Muhtaram prezidentimiz tashabbuslari bilan e'lon qilingan, ya'ni O'zbekistonda ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiyot, ekologiya, qonun ustuvorligi, mahallalarni rivojlantirish va tashqi siyosatni qamrab oladigan 7 ta milliy dastur amalga oshirilayotganini alohida e'tirof etdi.

Uchrashuv davomida Minhojiddin Mirzo akademiya Axborot-resurs markazi fondiga 100 dan ortiq badiiy kitoblarni tuhfa qildi. Ushbu

adabiyotlar kursant va tinglovchilarning kitobxonlik madaniyatini yuksaltirish, dunyoqarashi hamda ma'naviy tafakkurini boyitishga xizmat qilishi alohida ta'kidlandi.

Tadbirning badiiy qismi o'ziga xos ijodiy ruhda davom etdi. Professor Muzaffarjon Masiddiqov va Minhojiddin Mirzo o'z ijod namunalaridan she'rlar o'qib berdilar. Akademiyaning ijodkor kursantlari ham Vatan, istiqlol, tinchlik va yurtga muhabbat tuyg'ularini tarannum etuvchi she'rlari bilan ishtirok etdilar. She'riyat, samimiy muloqot va hayotiy xotiralar uyg'unlashgan uchrashuv chinakam ma'naviyat va ijod kechasiga aylandi.

Tadbir yakunida akademiya rahbariyati Minhojiddin Mirzoga yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularning adabiyot va kitobxonlikka bo'lgan qiziqishini qo'llab-quvvatlashga qo'shayotgan munosib hissasi, mazmunli ijodiy muloqoti hamda akademiya Axborot-resurs markazi fondiga taqdim etgan kitoblari uchun samimiy minnatdorlik bildirdi.

Farhodjon XOJAYEV,

FVV Akademiyasi Axborot xizmati boshlig'i, mayor

"Mahalla – volontyor – davlat inspektori" mexanizmi

Favqulodda vaziyatlar volontyorlarining aholi xavfsizligini ta'minlash, favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini bartaraf etishdagi o'rni hamda asosiy vazifalari bugungacha ko'p bor tahlil etilgan. Ko'ngilli yosh qutqaruvchilarning profilaktik tadbirlarda ishtirok etishi, aholi o'rtasida xavfsizlik madaniyatini shakllantirishi, qidiruv-qutqaruv ishlarida va evakuatsiya jarayonlarida ko'maklashishi, birinchi tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha ko'nikmalarini takomillashtirish masalalari atroflicha yoritilgan. Endilikda ularning favqulodda vaziyatlar sohasida, davlat organlari, mahalla va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishdagi ahamiyatiga e'tibor qaratilmoqda.

Zamonaviy sharoitda tabiiy va texnogen xususiyatga ega favqulodda vaziyatlarning oldini olish, ularning oqibatlarini minimallashtirish va aholining xavfsizligini ta'minlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Favqulodda vaziyatlarning ko'lamini va oqibatlari nafaqat maxsus vakolatli davlat organlarining, balki jamoatchilikning ham faol ishtiroki va mas'uliyatini talab etadi.

Shu nuqtai nazardan, favqulodda vaziyatlar volontyorlarini jalb etish aholi xavfsizligini ta'minlash tizimining jamoatchilik asosidagi muhim yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Volontyorlar maxsus xizmatlar faoliyatini almashtirmaydi, balki ularga belgilangan vakolat va tayyorgarlik darajasi doirasida ko'maklashadi.

O'zbekiston Respublikasida favqulodda vaziyatlar volontyorlarini jamoatchilik guruhlariga jalb etish va ularni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining huquqiy asoslari takomillashtirilmoqda. Bu esa aholi,

mahalla va davlat organlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish uchun muhim tashkiliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Favqulodda vaziyatlar volontyorlarining faoliyati, avvalo, favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan profilaktik tadbirlarda ishtirok etish bilan bog'liq.

Volontyorlarning asosiy vazifalarini quyidagi yo'nalishlarga ajratish mumkin:

birinchidan, aholi o'rtasida favqulodda vaziyatlarning oldini olish va xavfsiz xulq-atvor qoidalarini targ'ib qilish. Bunda yong'in, zilzila, sel, suv toshqini va boshqa xavfli hodisalar sodir bo'lganida harakatlanish tartibi bo'yicha tushuntirish ishlari olib borish muhim ahamiyatga ega;

ikkinchidan, profilaktik tadbirlarda ishtirok etish. Volontyorlar aholi yashash hududlarida xavf omillarini aniqlash, aholiga mavjud xavflar haqida ma'lumot berish va xavfsizlik talablariga rioya etish zarurligini tushuntirishda ishtirok etishi mumkin;

uchinchidan, favqulodda vaziyat sodir bo'lgan taqdirda professional qutqaruv xizmatlariga ko'maklashish. Bunda volontyorlar o'zlari tayyorgarligi va vakolati doirasida qidiruv-qutqaruv, evakuatsiya va boshqa kechiktirib

bo'lmaydigan tadbirlarda ishtirok etadi;

to'rtinchidan, jabrlangan shaxslarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish tadbirlarida ishtirok etish. Buning uchun volontyorlar tegishli o'quv kurslari va amaliy mashg'ulotlar orqali zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim;

beshinchidan, favqulodda vaziyat oqibatlarini bartaraf etish ishlariga jamoatchilik asosida ko'maklashish. Bunday faoliyat vakolatli organlar rahbarligi va xavfsizlik talablariga qat'iy rioya qilgan holda amalga oshirilishi zarur.

Shundan kelib chiqqanda aytish mumkinki, favqulodda vaziyatlar volontyorlarini tayyorlash tizimini takomillashtirish, amaliy mashg'ulotlar qamrovini kengaytirish, aholi o'rtasida xavfsizlik madaniyatini yuksaltirish hamda "mahalla – volontyor – davlat inspektori" hamkorlik mexanizmlarini yanada rivojlantirish favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Muzaffar BAXTIYOROV,

Xorazm viloyati FVB MQKB xodimi, kichik serjant

Muhayyo MATKARIMOVA,

Urganch shahar FVB 2-QQ navbatchi dispetcheri

INSON HAYOTIDA SHUNDAY MAQSADLAR BO'LADIKI, ULARGA ERISHISH UCHUN FAQAT ISTAKNING O'ZI YETARLI BO'LMAYDI. BUNING UCHUN – QAT'IYAT, SABR, MEHNAT VA ENG MUHIMI, O'ZIGA BO'LGAN JUDA QAT'IY ISHONCH KERAK. AYNIQSA, JAMIYATDA AYRIM KASBLAR YOKI FAOLIYAT TURLARI FAQAT ERKAKLARGA XOS DEGAN QARASHLAR MAVJUD BO'LGAN BIR PAYTDA, YIGITLARDEK SHIJOAT NAMOYON ETIB, O'Z TANLAGAN YO'LIDAN QAYTMASLIK HAM KATTA JASORAT TALAB ETADI.

Surxondaryo viloyati FVBda faoliyat yuritayotgan Nurjamol Bobonazarovanning maqsadga intilishi, o'z ustida tinimsiz ishlashi va qiyinchiliklar oldida ortga chekinmaslik namunasi e'tiborga loyiq. U bolalikdan sportga mehr qo'ygan, harbiylikka qiziqqan va bugun esa xizmat, oila, ta'lim hamda sportni birdek olib borishga intilayotgan fidoyi xodimlardan biridir.

1995-yil 30-noyabrda Surxondaryo viloyati Angor tumanida tug'ilgan qahramonimiz yoshligidan harbiy formaga alohida qiziqish bilan ulg'aydi. Bunga oiladagi muhit ham katta ta'sir ko'rsatgan. Otasining harbiy bo'lgani uning qalbida harbiylik kasbiga nisbatan havas va chuqur hurmat uyg'otdi. Maktab yillaridayoq sport bilan shug'ullana boshlagan Nurjamolning hayotiga kurash va karate bir paytda kirib keldi. Keyinchalik MMA yo'nali-shida ham o'zini sinab ko'rdi. Shashka va shaxmatni esa bo'sh vaqtlarida o'ynab turardi. Sport unga faqat jismoniy chiniqish emas, balki intizom, iroda, sabr va o'ziga bo'lgan ishonchni oshirish vositasi bo'lib xizmat qildi.

Qahramonimiz o'z hayot yo'lini belgilashida harbiylikka bo'lgan qiziqish doimo ustunlik qildi. Shu bilan birga, qutqaruvchilik sohasiga ham mehr qo'ygan edi. Biroq o'sha davrda FVV tizimida ayol qutqaruvchilar masalasidagi imkoniyatlar cheklanganligi sababli bu orzu to'liq amalga oshmagan. Shunga qaramay, u favqulodda vaziyatlar tizimida xizmat qilish maqsadidan voz kechmadi. 2019-yilda Termiz tuman FV bo'limiga oddiy ish yurituvchi lavozimida ishga kirdi. Bu uning FVV tizimidagi xizmat yo'lining boshlanishi bo'ldi. Ikki yil o'tib yetakchi inspektor lavozimiga ko'tarildi. Ko'p o'tmay Termiz shahar Favqulodda vaziyatlar bo'limiga navbatchi-dispatcher lavozimiga o'tdi.

Biroq uning ko'nglidagi maqsad – harbiy forma kiyish edi. Harbiy o'quv muassasasiga qayta-qayta hujjat topshirdi, sabr qildi va nihoyat, 2025-yil mart oyida orzusiga erishdi. U harbiy xizmatchi sifatida forma kiydi va Termiz shahar FV bo'limida kichik inspektor lavozimiga tayinlandi.

2025-yil uning hayotida sport nuqtayi nazaridan ham esda qolarli bo'ldi. Iyul oyida Termiz harbiy prokurori kubogi doirasidagi kurash musobaqasida ishtirok etib, jamoaviy va yakkalik bahslarda yuqori natijaga erishdi. Bu natija uning xizmat va sportni uyg'unlashtirishga bo'lgan intilishining samarasini ko'rsatdi. 2025-yil oktabr oyida kichik serjant unvonini oldi. Shu yil dekabr oyida esa Surxondaryo viloyati FVBning Favqulodda vaziyatlarni boshqarish markazida katta navbatchi-dispatcher lavozimiga tayinlandi. Hozirgi kunda ham shu markazda o'z xizmat vazifalarini mas'uliyat bilan bajarib kelmoqda.

Uning hayotida sport alohida o'rin tutadi. Kurash, karate va MMA bilan shug'ullanish orqali jismoniy tayyorgarligini muntazam oshirib boradi. U sport va xizmatni bir-biriga qarama-qarshi qo'ymaydi. Aksincha, sportdagi intizom va chiniqish xizmat faoliyatida ham asqotishiga ishonadi.

Albatta, kasb, sport va oilani bir vaqtda olib borish oson emas. Ayniqsa, tadbirlar, musobaqalar, xizmat va oila mas'uliyatlari bir vaqtga to'g'ri

SPORT – MATONAT MAYDONI

Uning uchun sport – iroda maktabi, ta'lim – rivojlanish vositasi, xizmat esa insonlarga va Vatanga foyda keltirish imkoniyatidir. Bu so'zlarni u o'zgacha faxr bilan tilga oladi.

Sportdagi yutuqlariga to'xtalsak, qahramonimiz Nurjamol 2022-yilda sportning MMA turidan klub kamari uchun viloyat ochiq chempionatida 1-o'rin, 2023-yilda o'tkazilgan Kempo MMA bo'yicha viloyat ochiq kubogi musobaqasida 1-o'rinni qo'lga kiritgan. 2026-yilda FVV xodimlari o'rtasida o'tkazilgan "To'maris izdoshlari" ko'rik-tanlovining shaxmat sport turida 3-o'rinni, shashkadan 2-o'rinni, avtomatdan o'q otishda 1-o'rinni, pichoq uloqtirishda esa 2-o'rinni egallagan.

Bugungi qahramonimizning hayot yo'li shuni ko'rsatadiki, insonning imkoniyati cheksiz, u faqat bir yo'nalish bilan chegaralanmaydi. Inson o'z vaqtini to'g'ri taqsimlasa va astoydil harakat qilsa, bir emas, bir necha sohalarda yuksak natija ko'rsatishi mumkin. Muhimi – maqsadni aniq belgilash, mehnat qilish, yaqinlarning ishonchini qadrlash va har bir imkoniyatdan unumli foydalanish. U kasbida ham, sportda ham, ta'limda ham o'z oldiga yangi marralarni qo'yib, ularga tomon dadil odimlamogda.

Nurjamolning hayot yo'li sport va xizmatni bir-biridan ajratmay, har ikkisini ham iroda, intizom va qat'i-yat bilan olib borish mumkinligini ko'rsatadi. U O'zbekistonimizning ming-minglab qizlariga o'rnak bo'ladigan mutaxassis. Har bir mashg'ulot unga nafaqat jismoniy kuch, balki qiyinchiliklarga bardosh berish, o'ziga ishonish va maqsad sari dadil intilish sabog'ini bermogda.

Bugun u FVV tizimidagi mas'uliyatli xizmatini sportdagi izlanishlari va ta'limdagi intilishlari bilan uyg'unlashtirib kelmoqda. Kelajakdagi maqsadi – ofitser bo'lish bilan cheklanmaydi yoki magistraturada tahsil olish bilan to'xtab qolmaydi. U o'z sohasi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borishni rejalashtirgan. Yosh qizlarga o'z orzusi sari dadil qadam tashlash mumkinligini amalda ko'rsatishni istaydi. Zero, katta natijalar, avvalo, qat'i-y maqsad, tinimsiz mehnat va o'ziga bo'lgan ishonchdan boshlanadi.

Gulnora SHERMATOVA,
"Vaziyat" muxbiri

XOTIRASI

qalbimizda yashaydi

Beshafqat o'lim oramizdan do'stimiz, Qibray tuman Ken-gashining sobiq deputati Mirfoiz Zohidovni olib ketdi. M.Zohidov 1953-yilning 24-avgustida Toshkent viloyati Orjonikedze (hozir Qibray) tumanida tavallud topgan. Harbiy xizmatdan qaytgach "Uzstroytrest" boshqarmasida turli lavozimlarda, jumladan, brigadir, ta'minlovchi bo'lib ishlagan.

Mirfoiz Zohidovning 1977-yildan to umrining oxirigacha bo'lgan mehnat faoliyati Qibray tumani Yong'indan saqlash ko'ngilli jamiyati bilan bog'liq. Avval targ'ibotchi, brigadir bo'lib xizmat qilgan Mirfoiz Zohidov 1980-yilda jamiyatga rais etib tayinlandi.

U rahbarlik lavozimida xizmat qilgan davrda tumandagi barcha korxona va muassasalar, maktab va bog'chalar, qurilish obyektlari yong'indan saqlash va yong'inni o'chirish anjomlari bilan to'liq ta'minlandi.

Tuman Kengashi deputatligi davrida aholining turli muammolari hal etishda faollik ko'rsatdi. El-yurt tashvishidan sira tolmaydigan jonkuyar inson edi. Shu sabab tumanda uni tanimagan, bilmagani odam bo'lmasa kerak.

Qadrdomimiz ajoyib tashabbuskor, o'ziga yuklatilgan vazifaga doimo mas'uliyat bilan yondashadigan inson Mirfoiz Zohidovning porloq xotirasi qalbimizda abadiy saqlanadi.

Marhumning oila a'zolariga, yaqinlariga ta'ziya bildirib, sabr-u qanoat tilaymiz. Joying jannatda bo'lsin, qadrdomim.

Bir guruh do'stlari nomidan **Vyacheslav MUSAYEV**,
iste'fodagi podpolkovnik

Xavfsizlikni ta'minlash, qonuniylik va intizomni mustahkamlash faqatgina sodir bo'lgan huquqbuzarlikka chora ko'rish bilan cheklanmaydi. Eng muhim vazifa uning ke-lib chiqishiga sabab bo'lishi mumkin bo'lgan omillarni oldindan aniqlash, xodimga to'g'ri yo'lni ko'rsatish va mas'uliyat hissini kuchaytirishdir. Shu ma'noda profilaktik targ'ibot tadbirlari orqali xizmat intizomini mustahkamlash bilan birga, har bir xodimning o'z xatti-harakatiga tanqidiy va mas'uliyatli yondashishini shakllantirish muhimdir.

Ayni maqsadda Buxoro viloyati FVB, viloyat IIB hamda Ma'naviyat va ma'rifat markazi rahbariyati hamkorligida Qorovulbozor tumanida shaxsiy tarkib ishtirokida profilaktik uchrashuv o'tkazildi. Uchrashuvning asosiy maqsadi xodimlarni nafaqat mavjud talab va qoidalar bilan yana bir bor tanishtirish, balki xizmat va kundalik hayotdagi har bir qarorning ortida muayyan mas'uliyat borligini chuqur anglatishdan iborat bo'ldi.

Tadbirda, avvalo, qonuniylik va xizmat intizomi masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Harbiy xizmatchi va xodimning xizmatdagi intizomi uning kasbiy faoliyatiga beriladigan baho bilangina emas, balki jamiyatdagi umumiy tartib va qonuniylikka bo'lgan munosabati bilan ham belgilanadi. Shu bois huquqiy madaniyatni yuksaltirish, vakolat doirasidan chetga chiqmaslik, manfaatlar to'qnashuviga yo'l qo'ymaslik va korrupsiyaviy holatlarning oldini olish bo'yicha tushuntirishlar berildi. Korrupsiyaning oldini olishda faqat jazodan qo'rqish emas, balki halollikni kasbiy qadriyatga aylantirish muhim ekani ta'kidlandi.

Bugungi axborot makonida xodim xavfsizligi xizmat hududi bilangina chegaralanib qolmaydi.

XAVFSIZLIK –

MAS'ULIYATNI

ANGLASHDAN

BOSHLANADI

Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyati, shaxsiy va xizmatga oid ma'lumotlarni himoya qilish, davlat sirini saqlash, noma'lum havola va xabarlariga ishonmaslik kabi masalalar ham alohida xavfsizlik yo'nalishiga aylanib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, uchrashuvda axborot xavfsizligi va kiberfiribgarlikdan himoyalash bo'yicha amaliy tavsiyalar berildi. Ayniqsa, insonning ehtiyotsizligi yoki birgina noto'g'ri bosilgan havola katta muammoga sabab bo'lishi mumkinligi, raqamli muhitda hushyorlik ham xizmat intizomining bir ko'rinishi ekani qayd etildi.

Uchrashuvda oila va jamoa muhitiga ham alohida urg'u berildi. Chunki xodimning ruhiy osoyishtaligi, oiladagi sog'lom munosabatlar va xizmat jamoasidagi o'zaro hurmat bir-birini to'ldiradigan muhim omillardir. Maishiy nizolarning oldini olish, muammoli vaziyatlarni keskinlasmamasdan, o'zaro muloqot va qonuniy yo'l bilan hal etish, hamkasblarga hurmat va e'tibor bilan munosabatda bo'lish bo'yicha tavsiyalar berildi. Sog'lom jamoa o'zaro ishonch, mas'uliyat va hurmat qaror topgan muhitdir.

Alisher BOYMUROTOV,
podpolkovnik

TO'G'RI BOSHQARUV HAM

Bugungi kunda neftni qayta ishlash zavodlari davlatning eng strategik va yong'in jihatidan eng yuqori xavf guruhiga kiruvchi obyektlari hisoblanadi. Millionlab tonna tez yonuvchi uglevodorodlar, yuqori bosim va o'ta yuqori harorat ostida ishlovchi ushbu majmualarda kichik bir texnik nosozlik zanjirli reaksiyani keltirib chiqarishi mumkin.

MAHORAT

Favqulodda vaziyatda har bir daqiqa qadrli. Uni tejaydigan asosiy kuch, oldindan tayyorlangan va muvofiqlashtirilgan boshqaruvdir.

Boshqaruv – faqat buyruq berish emas. Favqulodda vaziyatlarda boshqaruvning mazmuni, ma'lumotni qabul qilish, vaziyatni baholash, ustuvor vazifalarni belgilash, kuch va vositalarni taqsimlash, birinchi navbatda olib boriladigan qutqaruv ishlarini tashkillashtirish, ijroni nazorat qilish hamda aholi bilan uzluksiz muloqot olib borishdan iborat. Bu jarayonda kechikkan yoki noto'g'ri axborot

resurslarni keraksiz joyga yo'naltirishi, aholini evakuatsiya qilish tadbirlarini tashkillashtirishni qiyinlashtirishi va ikkilamchi xavflarni kuchaytirishi mumkin.

O'zbekistonda bu vazifalar Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarning Davlat tizimi faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 171-qaroriga muvofiq, Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bunday vaziyatlarda harakat qilish davlat tizimi – FVDT doirasida amalga oshiriladi.

Tizim Favqulodda vaziyatlar vazirligi bilan cheklanmaydi: mahalliy hokimliklar, sog'liqni saqlash, ichki ishlar, transport, energetika, kommunal xizmatlar, gidrometeorologiya, tashkilotlar va jamoat tuzilmalari ham favqulodda vaziyatlarni bartaraf qilish va aholiga yordam ko'rsatish maqsadida harakat qiladi. Oddiy qilib aytganda, bir hodisaga turli idoralar emas, bir-birini tushunadigan yagona boshqaruv mexanizmi javob berishi kerak.

To'rt bosqichdagi uzluksiz ish, xususan, oldini olish: xavfli hudud va obyektlarni aniqlash, monitoring, profilaktika, muhandislik himoyasi hamda aholini favqulodda vaziyatlar vaqtida to'g'ri harakat qilishga o'rgatish;

tayyorgarlik: harakat rejalarini ishlab chiqish, o'quv-mashqlar o'tkazish, aloqa va ogohlantirish tizimlarini sinash, zaxiralarni tayyorlash;

tezkor javob: razvedka, qutqaruv, tibbiy yordam, evakuatsiya, jamoat tartibi, logistika va muhim xizmatlar uzluksizligini ta'minlash;

tiklanish: zararni baholash, asosiy infratuzilmani ishga tushirish, aholiga yordam berish va xavf takrorlanmasligi uchun saboq chiqarish muhim ahamiyat kasb etadi.

Eng muhim resurs – ishonchli axborot: Boshqaruv markaziga kelgan ma'lumot ishonchli, to'liq, dolzarb va tushunarli bo'lishi shart. Ogohlantirish

xabarida xavf turi, ta'sir hududi, kutilgan vaqt va fuqaro bajarishi kerak bo'lgan aniq harakat ko'rsatilishi lozim. Sirena, SMS, televideniye va radio, mobil aloqa, ijtimoiy tarmoqlar, mahalla hamda obyekt kanallari bir-birini to'ldirsa, xabarning aholiga yetib borish ehtimoli oshadi. Lekin xabarning o'zi yetarli emas, odamlar uni eshitgach nima qilishni bilishi kerak. Shu bois aholi tayyorgarligi boshqaruv tizimining ajralmas qismi hisoblanadi.

Har bir fuqaroning o'zni favqulodda vaziyatda fuqaroning eng to'g'ri yordami rasmiy axborotga amal qilish, tekshirilmagan xabarlarini tarqatmaslik, evakuatsiya yo'llarini to'smaslik va o'z xavfsizligini ta'minlagan holda nogiron va yoshi katta fuqarolarga ko'maklashishdir. Oilaviy favqulodda vaziyatlar rejasi, zarur hujjatlar nusxasi, dori-darmon, suv, fonar va quvvatlagichdan iborat kichik zaxira ham favqulodda vaziyatlarning dastlabki soatlarda katta ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, samarali boshqaruv favqulodda vaziyatni butunlay yo'q qila olmasligi mumkin, ammo uning og'ir oqibatlarini sezilarli kamaytiradi. Tezkor shtab, ishonchli axborot, aniq vakolat, tayyor kuch va vositalar, muntazam mashqlar hamda aholining og'li ishtiroki birlashganda xavf ofatga aylanmasdan jilovlanadi. Shuning uchun favqulodda vaziyatlarda boshqaruv – ma'muriy jarayon emas, inson hayoti, jamiyat barqarorligi va mamlakat xavfsizligini ta'minlaydigan muhim mexanizm hisoblanadi.

Sobirjon ABDURAHMONOV,
FVV Fuqaro muhofazasi instituti,
FVDTni boshqarish va rejalashtirish
kafedrasida katta o'qituvchisi

TALAB EMAS, BURCH DEB BILAYLIK

Yong'in – bir necha daqiqada inson hayoti, salomatligi va mol-mulkiga katta zarar yetkazishi mumkin bo'lgan xavfli hodisa. Afsuski, ko'plab yong'inlarning kelib chiqishiga oddiy ehtiyotsizlik, elektr jihozlaridan noto'g'ri foydalanish yoki yong'in xavfsizligi qoidalariga beparvo munosabat sabab bo'ladi.

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish, fuqarolarning yong'in xavfsizligi bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish maqsadida mamlakatimizda "Yong'indan ogohlik umummilliy oyligi" kabi targ'ibot tadbirlarining ahamiyati katta. Yong'in nazorati organi xodimlari sifatida fuqarolarga murojaat qilib, barchani yong'in xavfsizligi qoidalariga qat'iy rioya qilishga chaqiramiz.

Kundalik hayotimizda oddiy ko'ringan ayrim ehtiyotsizliklar jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Masalan, elektr tarmog'iga bir vaqtning o'zida haddan tashqari ko'p qurilmalarni ulash, nosoz elektr jihozlaridan foydalanish, isitish moslamalarini nazoratsiz qoldirish yoki gaz plitasini yoqib, uni qarovsiz tashlab ketish yong'in kelib chiqish xavfini oshiradi. Yong'inlarning oldini olishda ota-onalar va kattalarning mas'uliyati juda katta. Bolalarni gugurt, zanjigalka, sham va boshqa olov manbalari bilan yolg'iz qoldirmaslik kerak. Farzandlarga oddiy,

ammo muhim qoidalarni o'rgatishimiz zarur.

Yong'inning oldini olish faqat yong'in nazorati organlari yoki favqulodda vaziyatlar xodimlarining vazifasi emas. Bu jamiyatdagi har bir fuqaroning umumiy mas'uliyatidir.

Shuning uchun "Yong'indan ogohlik umummilliy oyligi" doirasidagi targ'ibot tadbirlarini shunchaki aksiya sifatida emas, balki o'zimiz va yaqinlarimiz hayotini asrashga xizmat qiladigan muhim eslatma sifatida qabul qilaylik. Yong'in xavfsizligi qoidalariga rioya qilish talab emas, avvalo, hayotimiz va yaqinlarimiz xavfsizligi uchun zarur bo'lgan mas'uliyatdir, burchdir.

Ogoh bo'ling! Yong'inning oldini olish – uni o'chirishdan osonroq.

Ro'zimatjon XALILOV,
kapitan

Bektemir RAHMONQULOV,
katta leytenant

Kuz-qish mavsumi boshlanishi bilan havo haroratining pasayishi natijasida aholi tomonidan isitish tizimlari, elektr va gaz jihozlaridan foydalanish sezilarli darajada ortadi. Bu esa yong'inlar, is gazidan zaharlanish, gaz-havo aralashmasining chaqnashi hamda elektr tarmoqlaridagi no-sozliklar bilan bog'liq favqulodda vaziyatlar xavfini oshiradi.

Shu bois mavsumga puxta tayyorgarlik ko'rish inson hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilishning muhim shartlaridan biridir. Kuz-qish mavsumiga tayyorgarlik, avvalo, isitish tizimlari, gaz va elektr jihozlarining texnik holatini tekshirishdan boshlanishi lozim. Isitish pechlarini, dudburon va mo'rilar mavsum boshlanishidan oldin tozalani, ularning sozligi mutaxassislar tomonidan ko'rikdan o'tkazilishi zarur. Nosoz, qo'lbola yoki texnik talablarga javob bermaydigan isitish moslamalaridan foydalanish esa jiddiy xavf tug'diradi.

Sovuq kunlarda elektr isitish qurilmalaridan foydalanish ham ortadi. Bir vaqtning o'zida bir nechta yuqori quvvatli jihozlarni bitta rozetka yoki uzaytirgichga ulash elektr tarmog'ining ortiqcha yuklanishiga, simlarning qizib ketishiga va qisqa tutashuv natijasida yong'in kelib chiqishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun elektr simlari va rozetkalarining texnik holatini oldindan tekshirish, shikastlangan simlardan foydalanmaslik hamda elektr jihozlarini nazoratsiz qoldirmaslik talab etiladi.

Alohida e'tibor talab qiladigan xavflardan biri – is gazi. U rangsiz va hidsiz bo'lgani sababli inson tomonidan sezilmaydi. Yoqilg'ining to'liq yonmasligi natijasida hosil bo'ladigan

MAVSUMGA TAYYORGARLIK – XAVFSIZLIK GAROVI

is gazi nafas orqali organizmga kirib, qondagi gemoglobinning kislorod tashish qobiliyatini keskin kamaytiradi. Natijada bosh og'rig'i, bosh aylanishi, holsizlik, hushdan ketish va og'ir holatlarda o'limga olib kelishi mumkin. Shu sababli xonalarni muntazam shamollatish, ventilyatsiya va dudburonlarning ochiq hamda soz holatda bo'lishini ta'minlash nihoyatda muhim.

Gaz plitasi yoki isitish qurilmalarini o'zbo-shimchalik bilan ta'mirlash, ko'chirish yoki qayta ulash mumkin emas. Gaz hidi sezilganda ochiq olovdan foydalanish, elektr chirog'i yoki boshqa elektr jihozlarini yoqish-o'chirish xavfli. Bunday vaziyatda darhol xavfsizlik choralarini ko'rish, xonani shamollatish va tegishli avariya xizmatiga murojaat qilish lozim.

Tashkilot va korxonalarda esa mavsumiy tayyorgarlik yanada kompleks tarzda olib borilishi kerak. Isitish tizimlari, elektr xo'jaligi, yong'inga qarshi avtomatika va birlamchi yong'in o'chirish vositalari tekshirilishi, evakuatsiya yo'laklari ochiq holda saqlanishi, xodimlarga yong'in va boshqa favqulodda vaziyatlar sodir bo'lganda to'g'ri harakat qilish tartibi muntazam tushuntirilishi zarur.

Fozilxon MANSURXODJAYEV,
mayor

BARHAM BERISH BILAN CHEKLANMANG

Inson hayoti va uning xavfsizligi har qanday jamiyat uchun eng oliy qadriyatlardan biridir. Tinch va osoyishta hayotning davomiyligi, oilalarning xotirjamligi, turar joylar, korxonalar hamda ijtimoiy obyektlarning barqaror faoliyati, avvalo, mas'ul xodimlarning xavfsizlik talablariga qay darajada amal qilinishiga bog'liq. Ayniqsa, yilning sovuq fasllarida yong'in xavfsizligi va is gazidan zaharlanishning oldini olish masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Kuz-qish mavsumi kirib kelishi bilan aholi tomonidan isitish moslamalari, gaz jihozlari, elektr qurilmalari, pechlar va boshqa issiqlik manbalaridan foydalanish ko'payadi. Tabiiyki, bu davrda xonadonlarda issiqlikka bo'lgan ehtiyoj ortadi. Biroq issiqlikdan foydalanish jara-yonida oddiy ehtiyotsizlik, texnik nosozlik yoki xavfsizlik talablariga beparvo munosabat kutilmagan oqibatlariga sabab bo'lishi mumkin. Bir qarashda arzimasek tuyulgan xato ba'zan inson hayoti, sog'lig'i va mol-mulkiga jiddiy xavf tug'diradi.

Shu sababli yong'in va is gazi bilan bog'liq xavflarning oldini olish faqatgina favqulodda vaziyat yuz berganidan keyin unga barham berish bilan cheklanmasligi kerak. Eng to'g'ri yo'l – xavfni oldindan ko'ra bilish, uning kelib chiqish sabablarini aniqlash, aholining huquqiy va amaliy bilimlarini oshirish, xavfsizlik madaniyatini shakllantirish hamda profilaktik tadbirlarni muntazam tashkil etishdir.

Favqulodda vaziyatlar organlarining faoliyatida ham aynan profilaktika alohida o'rin tutadi. Chunki sodir bo'lgan yong'inni o'chirish yoki favqulodda vaziyat oqibatlarini bartaraf etishdan ko'ra, uning oldini olish inson hayotini asrash nuqtayi nazaridan ancha muhimdir. Profilaktikaning asosiy maqsadi esa xavfni yuzaga

keltiruvchi shart-sharoitlarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish, fuqarolarning ogohligini oshirish va xavfsiz xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Bugungi kunda yong'in xavfsizligi tushunchasi faqatgina yong'in sodir bo'lganda qanday harakat qilishni bilish bilan cheklanmaydi. U kundalik hayotimizdagi har bir harakat bilan bog'liq. Elektr jihozini qanday ishlatayotganimiz, gaz qurilmasiga qanday munosabatda bo'layotganimiz, isitish tizimining sozligiga e'tibor berayotganimiz, mo'ri va shamollatish yo'llarining holatini nazorat qilayotganimiz, xonada yonuvchan buyumlarni qayerga joylashtirayotganimiz bularning barchasi yong'in xavfsizligining bir qismidir.

Ayniqsa, kuz-qish mavsumida xavfsizlikka bo'lgan e'tiborni kuchaytirish zarur. Sovuq kunlarda fuqarolar xonalarni tezroq isitish maqsadida ayrim hollarda elektr isitish moslamalaridan me'yorida ortiq foydalanishi, nosoz yoki qo'lbola qurilmalarga murojaat qilishi, gaz va isitish tizimlarining texnik holatini yetarlicha tekshirtirmasligi mumkin. Bunday holatlar esa yong'in xavfini oshiradi.

Simlarning shikastlangan, rozetkalarining bo'shashgan yoki elektr jihozlarining nosoz bo'lishi ham xavfni kuchaytiradi. Shu bois elektr jihozlaridan foydalanishda

ularning texnik sozligi, ishlab chiqaruvchi tomonidan belgilangan foydalanish talablari va elektr tarmog'ining imkoniyatlari hisobga olinishi lozim.

Isitish mavsumida gaz jihozlaridan foydalanish masalasi ham alohida e'tibor talab qiladi. Gaz – kundalik turmushimizda muhim energiya manbalaridan biri bo'lsa-da, undan noto'g'ri foydalanish xavfli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Gaz jihozlarini o'zbo-shimchalik bilan o'rnatish, ularning konstruksiyasini o'zgartirish, nosoz qurilmadan foydalanish yoki shamollatish talablarini e'tiborsiz qoldirish inson hayoti uchun xavf tug'diradi. Evakuatsiya yo'llarining to'sib qo'yilishi, chiqish eshiklarining foydalanishga yaroqsiz holatda bo'lishi yoki yong'inga qarshi vositalardan foydalanish tartibining bilinmasligi favqulodda vaziyat vaqtida jiddiy muammolarni yuzaga keltirishi mumkin.

Yong'indan ogoh bo'laylik, is gazi xavfini unutmaylik, xavfsizlikni har kuni va har birimiz ta'minlaylik!

Avazbek RAHMONQULOV,
"Ko'ksaroy" qarorgohi OFVB favqulodda vaziyatlar profilaktikasi inspektori, leytenant

HAYOTNI ASRASH VA *hushyorlik sabog'i*

Angren shahar Favqulodda vaziyatlar bo'limi – Shtab boshlig'i, podpolkovnik Adham Baymenov boshchiligida shahar bolalar shifoxonasida navbatdagi amaliy o'quv-taktik mashg'uloti o'tkazildi.

Mashg'ulotdan ko'zlangan asosiy maqsad yong'in yoki boshqa favqulodda vaziyat yuzaga kelganda tibbiyot xodimlari hamda qutqaruvchilarning o'zaro hamkorlikda tezkor va aniq harakat qilish ko'nikmalarini mustahkamlash, shuningdek, har qanday xavf-xatarga doimo shay turish ko'nikmalarini yanada rivojlantirishdan iborat bo'ldi.

Amaliy mashg'ulot davomida qutqaruvchilar va shifoxona xodimlari o'quv mashqi emas, haqiqiy favqulodda vaziyatdagi kabi harakat qilib, xavfli hududdan odamlarni, ayniqsa, shifoxonada davolanayotgan kichik yoshdagi bemorlarni xavfsiz hududga evakuatsiya qilish hamda ularga birinchi yordam ko'rsatish tartibini amalda namoyish etdilar.

Mashg'ulotda Angren shahar 3-va 52-kasbiylashtirilgan yong'in-qutqaruv qismlari shaxsiy tarkibi ishtirok etib, o'zlarining chaqqonligi, yuksak kasbiy mahorati va xizmat burchiga sadoqatini yana bir bor amalda namoyish etishdi.

Mashg'ulot yakunida 3-yong'in-qutqaruv qismi boshlig'i, kapitan Elmurud Yusufaliyev so'zga chiqib,

kutilmagan vaziyatlarda, avvalo, sarosimaga tushmasdan, vaziyatni to'g'ri baholash va belgilangan tartibda harakat qilish muhimligini ta'kidladi.

Shuningdek, bolalar shifoxonasi kabi mas'uliyatli obyektlarda favqulodda vaziyat yuzaga kelganda, eng avvalo, kichik yoshdagi bemorlarni xavfsiz hududga olib chiqish, ularning hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish hamda shoshilinch birinchi yordam ko'rsatish tartiblariga alohida e'tibor qaratilishi lozimligi qayd etildi.

Bunday amaliy mashg'ulotlar favqulodda vaziyatlarda inson hayotini asrash, qutqaruvchilar va tibbiyot xodimlarining o'zaro hamkorligini mustahkamlash, shuningdek, ularning amaliy ko'nikma va tajribasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mashg'ulotlar davomida o'rtirilgan tajriba favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik darajasini oshirish, shifoxona xodimlarida hushyorlik va mas'uliyat hissini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shahnoza YARASHEVA,
Toshkent viloyati AKB OFVB 52-KQQ
navbatchi dispetcheri, xizmatchi

Paxta yig'im-terim mavsumida xavfsizlik

2026-yilgi paxta yig'im-terim mavsumi oldidan Payariq tumanidagi paxta qabul qilish va qayta ishlash korxonalarida yong'in xavfsizligini ta'minlash, favqulodda vaziyatlarning oldini olish hamda xodimlarning yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ko'ngilsiz holatlardagi harakatlarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shu maqsadda paxta qabul qilish va qayta ishlash korxonalaridan birida maxsus-taktik o'quv mashqi o'tkazildi. Mashg'ulot senariysiga ko'ra, korxona hududida shartli yong'in sodir bo'ldi. Belgilangan tartibda xabar berilishi bilan korxona mas'ullari tomonidan tezkor choralar ko'rilib, xodimlarni xavfsiz hududga evakuatsiya qilish ishlari tashkil etildi.

Voqea joyiga yetib kelgan yong'in-qutqaruv bo'linmalari tomonidan shartli yong'inni bartaraf etish, uning boshqa hududlarga tarqalishining oldini olish va xavf ostida qolganlarni qutqarish bo'yicha amaliy harakatlar bajarildi. Mashg'ulot davomida shartli ravishda jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish, ularni xavfsiz hududga olib chiqish, shuningdek, qutqaruv va hamkor xizmatlarning o'zaro hamjihatlikdagi harakatlari ham sinovdan o'tkazildi.

Ayniqsa, paxta yig'im-terim mavsumida korxonalarda yong'in xavfsizligi talab-

lariga qat'iy rioya qilish, elektr jihozlari-dan to'g'ri foydalanish, yong'inga qarshi vositalarning doimiy shay holatda bo'lishi hamda xodimlarning xavfsizlik qoidalariga amal qilishi muhim ahamiyatga ega.

O'quv mashqi yakunida korxona xodimlariga yong'in va favqulodda vaziyatlar-ni oldini olish bo'yicha tushuntirishlar berildi. Aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish hamda mavsum davomida xavfsizlik choralarini yanada kuchaytirish yuzasidan mas'ullarga tegishli ko'rsatmalar berildi.

Bunday amaliy mashg'ulotlar mavsumni xavfsiz o'tkazish, favqulodda vaziyatlarning oldini olish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan holatlarga tezkor javob qaytarish bo'yicha tayyorgarlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Nodir VOHIDOV,
Payariq tumani FVB katta inspektori,
kapitan

FAVQULODDA VAZIYATLARGA TAYYORGARLIK *hamisha muhim*

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish, ularning oqibatlarini kamaytirish hamda fuqarolarning bunday holatlarda to'g'ri va tezkor harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirish doimiy e'tiborni talab etadi. Ayniqsa, ko'p sonli yoshlar va xodimlar faoliyat yuritadigan oliy ta'lim muassasalarida amaliy mashg'ulotlarning muntazam tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu maqsadda Qarshi shahridagi oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlar va ishchi-xizmatchilar ishtirokida favqulodda vaziyatlarda harakat qilish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar tashkil etib borilmoqda.

Jumladan, hududdagi Iqtisodiyot va pedagogika universitetida o'tkazilgan mashg'ulotlarda zilzila, yong'in, gaz-havo aralash-masining chaqnashi va boshqa favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda amalga oshirilishi lozim bo'lgan harakatlar amaliy tarzda sinovdan o'tkazildi.

Shuningdek, Qarshi davlat texnika universitetida talaba-yoshlar hamda ishchi-xizmatchilar ishtirokida tungi amaliy mashg'ulot o'tkazildi. Unda favqulodda vaziyatlar sutkaning ishtalgan vaqtida yuzaga kelishi mumkinligi inobatga olinib, ayniq-

sa tungi sharoitda xavfsizlikni ta'minlash, odamlarni sarosimaga tushirmasdan evakuatsiya qilish va tezkor xizmatlar bilan hamkorlikda harakatlanish masalalariga e'tibor qaratildi.

Shartli favqulodda vaziyat yuzaga kelgani haqidagi xabardan so'ng odamlarni xavfsiz joyga evakuatsiya qilish, tezkor xizmatlarni jalb etish hamda qutqaruv bo'linmalari bilan hamkorlikda harakat qilish tartibi bosqichma-bosqich namoyish etildi.

Mashg'ulotlarda qutqaruvchi volontyorlar ham faol ishtirok etib, belgilangan vazifalarni bajarishda amaliy ko'mak ko'rsatdi. Ularning ishtiroki yoshlar o'rtasida favqulodda vaziyatlarda o'zaro yordam, mas'uliyat va jamoaviy harakat ko'nikmalarini yanada mustahkamlashga xizmat qildi.

Tadbirlar davomida favqulodda vaziyatlar tizimi faxriylarining ishtiroki ham alohida ahamiyat kasb etdi. Ular yoshlar bilan muloqot qilib, ko'p

yillik xizmat tajribalaridan kelib chiqib, favqulodda vaziyatlarda hushyorlik va intizomning ahamiyati haqida fikr-mulohazalarini bildirdilar.

Bunday amaliy mashg'ulotlar ishtirokchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, real xavf sharoitida to'g'ri qaror qabul qilish, tezkor harakatlanish va o'zi hamda atrofdagilar xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Zero, favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik faqat qutqaruv xizmatlarining emas, balki har bir fuqaroning muhim vazifasidir. Oldindan shakllantirilgan bilim va amaliy ko'nikmalar esa xavfli vaziyatlarda inson hayoti va salomatligini asrashning muhim omili bo'lib xizmat qiladi.

Mirzohid OSTONOV,
Qashqadaryo viloyati FVB boshlig'ining birinchi
o'rinbosari

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasi tomonidan Qurolli Kuchlar vazirlik va idoralari rahbariyati bilan hamkorlikda ommaviy sayyor qabullar o'tkazib kelinmoqda.

Murojaatlar yechim topmoqda

Bu gal Sirdaryo viloyatining Guliston shahrida navbatdagi sayyor qabul tashkil etildi. Dastlab, ochiq muloqot o'tkazilib, yurtimizdagi, shu jumladan, milliy armiyamiz tizimidagi islohotlar, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari uchun yaratilgan keng imkoniyat va imtiyozlar haqida atroflicha so'z yuritildi.

So'ngra mas'ullar qatnashuvida harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari, pensionerlar va yoshlar tinglanib, murojaatlarni shu joyning o'zida hal etish choralari ko'rildi. Jarayonda huquqiy maslahatlar berilib, ko'rib chiqishi muddat talab etadigan murojaatlar nazoratga olindi.

Begali XURRAMOV,

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokurorining katta yordamchisi, adliya mayori

Kuch tuzilmalari bilan birga

Toshkent harbiy prokuraturasi tomonidan yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan amaliy tadbirlar muntazam o'tkazib kelinmoqda. Navbatdagi ana shunday tadbir kuch tuzilmalari bilan hamkorlikda Toshkent tumanining chegaraoldi hududida joylashgan 26-sonli umumta'lim maktabida o'tkazildi.

Unda "Guliston", "G'isht ko'pri", "Kensoy" va "Mustaqillik" mahallalari yoshlari hamda maktab o'quvchilari ishtirok etdi. Tabirda so'z olganlar mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar, yoshlar uchun yaratilayotgan shart-sharoit va imkoniyatlar haqida to'xtalib o'tdi.

So'ngra ishtirokchilar harbiy texnika va qurol-aslahalar ko'rgazmasi, harbiy orkestr hamda qo'l jangi bo'yicha ko'rgazmali chiqishlarni qiziqish bilan kuzatdilar. Shuningdek, yong'inlarni o'chirish va favqulodda vaziyatlarning oldini olish bo'yicha o'tkazilgan amaliy o'quv mashg'uloti yoshlarda katta qiziqish uyg'otdi.

Bunday tadbirlar yoshlarning vatanparvarlik tuyg'ularini yuksaltirish, ularni Vatan taqdiriga daxldorlik ruhida tarbiyalash hamda harbiy kasbga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.

Alisher QURBONOV,

Toshkent harbiy prokurorining yordamchisi, adliya podpolkovniki

Bosh prokuror o'rinbosari – O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokurori tomonidan Sirdaryo viloyatidagi harbiy tuzilmalarda o'rganishlar olib borildi.

Sharoitlar o'rganildi

Xususan, Milliy gvardiyaning ixtisoslashtirilgan o'quv markazida mavjud sharoitlar, ta'minot turlari, mashg'ulotlar jarayoni va bunda zamonaviy harbiy hamda axborot kommunikatsiya texnologiyalari tatbiq etilishi va faoliyatga doir boshqa masalalar o'rganildi.

Shuningdek, markazda huquqbuzarliklar, jumladan, korruptsiyaviy holatlarning oldini olish borasida amalga oshirilayotgan ishlarga alohida e'tibor qaratildi. O'rganishlar safarbarlik chaqiruvi rezervi batalyonida davom etdi va unda mavjud sharoitlar, ta'minot turlarining ahvoli, nazariy va amaliy mashg'ulotlar o'tkazilishi hamda faoliyatga doir boshqa masalalarga e'tibor qaratildi.

Yakunida o'rganilgan masalalar yuzasidan mas'ullarga tegishli ko'rsatmalar berib o'tildi. Bundan tashqari, bir oylik yig'indagi yoshlar bilan ochiq muloqot o'tkazilib, ularning fikr-mulohazalari hamda kelgusi maqsad va rejalari o'rganildi. Muloqot davomida jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olishda namuna ko'rsatish, qaysi sohani tanlashdan qat'i nazar barcha imkoniyat va yuksak bilim bilan Vatanga xizmat qilish borasida hayotiy tavsiyalar berildi.

Ulug'bek XOLMAMATOV,

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokurorining yordamchisi, adliya mayori

Yong'inlarning oldini olish, inson hayoti, sog'lig'i va mol-mulkini himoya qilish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Ayniqsa, aholi zich hududlar, ko'p qavatli uylar hamda ijtimoiy soha obyektlari va tadbirkorlik subyektlarida yong'in xavfsizligi talablariga rioya etilishi muhim. Shu bois mazkur sohada qonunchilik ijrosi va profilaktik ishlar ustidan doimiy nazorat zarur.

YONG'IN XAVFSIZLIGI DOIMY E'TIBORDA

Ayni shu maqsadda, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan Toshkent shahrining Olmazor va Bektemir tumanlarida yong'in xavfsizligini ta'minlash, yong'inlarning oldini olish hamda bu boradagi qonunchilik talablarining ijrosini o'rganishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'rganishlar davomida aholi xonadonlari, ko'p qavatli uylar, tadbirkorlik va boshqa ijtimoiy obyektlarda yong'in xavfsizligi holati, elektr va gaz tarmoqlaridan foydalanish qoidalariga rioya etilishi, evakuatsiya yo'laklari hamda yong'in qarg'ish vositalarining sozligi kabi masalalarga e'tibor qaratilmoqda.

Shuningdek, mas'ul tashkilotlar tomonidan yong'inlarning oldini olish bo'yicha profilaktik tadbirlar, aholi bilan tushuntirish ishlari va aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish yuzasidan amalga oshirilayotgan ishlar tahlil qilinmoqda.

Prokurorlik nazoratining asosiy maqsadi yong'in xavfsizligi sohasidagi qonunchilik talablariga qat'iy rioya etilishini ta'minlash, aniqlangan kamchiliklarni o'z vaqtida bartaraf etish hamda inson hayoti va sog'lig'iga xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan holatlarning oldini olishdan iborat. Zero, yong'in xavfsizligini ta'minlash faqat mas'ul idoralarning emas, balki har bir tashkilot va fuqaroning umumiy vazifasi hisoblanadi.

San'at NURMATOV,

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi 20-boshqarma katta prokurori

HUQUQIY SAVODXONLIK

Jamiyatda huquq-tartibot va xavfsizlikni ta'minlash, fuqarolarning qonunlarga hurmat ruhida yashashi hamda kundalik hayotda belgilangan qoidalarga amal qilishi barqarorlikning muhim omillaridan biridir. Ayniqsa, transport vositalaridan foydalanishda mas'uliyatni chuqur his etish, yo'l harakati qoidalariga rioya qilish va huquqiy bilimlarni muntazam oshirib borish har bir xodimdan yuksak intizomni talab etadi.

Shu maqsadda "Huquqbuzarliklar profilaktikasi" kuni doirasida viloyat Favqulodda vaziyatlar boshqarmasi shaxsiy tarkibi o'rtasida xavfsizlik va huquqiy savodxonlikni mustahkamlashga qaratilgan seminar tashkil etildi.

Tadbir davomida, yo'l harakati xavfsizligi masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Seminar ishtirokchilariga transport vositasini boshqarishda tezlik me'yorlariga amal qilish, yo'l belgilari va svetofoir ishoralariga rioya etish, xavfsizlik kamarlaridan foydalanish, transport vositasining texnik sozligini nazorat qilish kabi muhim jihatlar yuzasidan batafsil tushuntirishlar berildi. Seminarda viloyat IIB Yo'l harakati xavfsizligi boshqarmasi mas'ullarining ishtiroki mavzuning amaliy ahamiyatini yanada oshirdi. Mutaxassislar tomonidan yo'llarda uchrayotgan xavfli holatlar, ularning kelib chiqish sabablari va bunday vaziyatlarning oldini

olish choralari to'xtalib o'tildi.

Yana bir muhim yo'nalish – huquqiy savodxonlikni oshirish masalalariga alohida to'xtalib o'tildi. Viloyat Adliya boshqarmasi xodimi tomonidan amaldagi qonunchilikka kiritilgan yangiliklar, fuqarolarning huquq va majburiyatlari, qonuniy manfaatlarni himoya qilish mexanizmlari hamda huquqiy madaniyatni yuksaltirishning ahamiyati haqida atroflicha ma'lumot berildi. Qonunni bilish nafaqat o'z huquqlarini anglash, balki o'z zimmasidagi majburiyatlarni to'g'ri bajarish, turli nizoli vaziyatlarda qonuniy yo'l tutish va huquqbuzarliklarning oldini olish uchun ham muhim ekani hayotiy misollar asosida tushuntirildi.

Mirjon FAYZULLAYEV,

Buxoro viloyati FVB Axborot xizmati boshlig'i, mayor

“Oxirgi marta qachon biror insonga yordamingiz tekkan, eslay olasizmi? E’tibor va yaxshi so’zingizni, hatto joningizni ayamay, bo’sh vaqtingizda emas, aynan tig’iz vaziyatda biror kimga yordam bera olganmisiz hech? Oddiy odam shunday vaziyatga duch kelsa hayotidagi unutilmas voqea sifatida eslab qoladi. Atayin emas, shunchaki bunday hol har doim ham sodir bo’lmagani uchun vaziyatning o’zi yodida muhrlanadi. Ammo qutqaruvchi uchun bu oddiy hol. U necha marta chaqiruvga chiqqanini, nechta odamni qutqarganini eslolmaydi ham ba’zan. Faqat Haqning nazari tushgan odamlargina shunday jangchi bo’la oladi deb o’ylayman...”

Soʻz

Muxbir qiz o’t o’chiruvchining astoydil aytayotgan so’zlarini tinglar ekan, qutqaruvchilardan eshitgan qutqaruv hikoyalari ko’z oldida kino tasmasiday aylana boshladi. O’zini ularning o’rniga qo’yib ko’rdi – ha, chindan ham bunday vaziyatni unutilish u uchun ham imkonsiz bo’lar edi. Qutqaruvchilar yaxshilik qilib, keyin unutilib yuboradigan kamyob odamlardan ekan, deya nima tabassum bilan yana suhbatni qoralashga kirishdi.

“Siz qutqaruv operatsiyalari haqida so’raganingizda hamma qutqaruvchida birinchi tug’iladigan o’y bu – qaysi birini aytsam ekan degan o’y bo’lsa kerak? Bu savol ayollar: bugun qaysi ko’ylagimni kiysam ekan yoki bugun nima ovqat qilsam ekan deganday gap biz uchun. Oddiy, ammo muhim.

Mening ikkilanganimga sabab birinchi marta intervyu berishim, demak eng zo’rini aytishim darkor. Shu sabab hozir yuragimni jizillatgan ikki voqeani aytib beraman. Ulardan biri 2024-yil qish faslida sodir bo’lgan.

O’sha kunni kechagiday eslayman. Tungi soat 12-1 lar atrofi edi. Birdan xavf chaqiruvi chalinib, hammamiz qutqaruv texnikasiga qarab o’qday uchdik. Yunusobod tuman Markaz-5 ko’p qavatli aholi yashaydigan bino-ning 16-qavatidagi 1-A uyda yong’in yuzaga kelgani haqida xabar berildi. Manzilga qarab yelday uchdik.

Manzilga yetib kelsak uy ochiq alanga ichida qolgan, qo’shnilar ichkarida odamlar borligini aytishdi. Zudlik bilan ham zinadan ham qutqaruv narvonini orqali yuqorilab olovni daf qilishga sho’ng’idik.

Yuzimga sun’iy nafas beruvchi

maxsus kislorod apparatini taqib olganman, qo’limda stvol, ko’zim himoya niqobi ortidagi quyuq tutun oralab odam sharpasini axtarar, mabodo odam yerda hushsiz yotgan bo’lsa bilmay bosib olmay deb ehtiyotkorlik bilan qadam tashlardim. Safdoshlar ham yong’inni boshqa uylarga “yuqmasligi” uchun ishg’ol qila turib yerni silab-siy-pab qadam bosardi. Shu payt ichkari uydin uyoqdan-buyoqqa yugurayotgan odam sharpasi ko’rindi. Qop-qora tutun ichidan u yonayotgani yoki shokdan yugurayotganini aniq bilish qiyin edi. Shu sabab suv sepadigan yengni avtomatday sozlab, agar odam yonayotgan bo’lsa ustiga suv sepish uchun stvolni o’sha tarafga mo’ljallab ichkariladim.

Ichkari qora tutunga to’lgan, 35-40 yoshlar atrofidagi bir erkak kuchli karaxtlikdan baqirib, boshini uyon-buyon urib, yugurib yurardi. Odam garchi yonmayotgan bo’lsa-da hushini yig’ib olishi uchun unga qarab ozgina suv sepdim va darhol qo’lidan ushlab tashqariga torta boshladim. U esa yana ichkariga qarab yugurdi. Bu odam aqldan ozganmi, nega ichkariga qarab yuguryabdi dedim o’zimcha. Vaqtini boy bermay ichkariga yana otilib, bu safar odamni qo’limga ilingan joyidan torta boshladim, kishining sochi ham qizlarnikiday uzun ekan, bir tortganda qo’limga chirmoviqday chirmashdi. Bu safar ham tashqariga chiqar-chiqmay erkak yana ichkariga otili. Sabr kosam to’lib, kislorod maskamni yechdim-da, odamning bilagidan mahkam ushlab silkidim:

– Menga qara, esing joyidami, nega yana yonayotgan joyga qarab kirib ketyabsan, senga yo’l ko’rsatyap-

man, mana shu yo’l bo’ylab tashqariga chiq! – dedim ovozim boricha. U esa ovozi bo’g’ilib dedi:

– Onam... Onam ichkarida... Uh-layotgan edi... – Odam gapini tugatmay yana ichkariga oshiqqan edi, uning muddaosini anglab, onaxonni o’zim tirik olib chiqishga so’z berib, kishini tashqariga olib chiqdim. Ichimda esa bir qo’rqinch o’y tutunday oraladi: “ish-qilib onaxon tirik bo’lsin... Xudoyim, yolg’onchi qilib qo’yma meni...”

Suvda suzganday ichkariga kirib yana quyuq tutun ichra “suzdim”. Ham oyog’im ostiga, ham atrofimga sergaklik bilan nazar tashlardim. Qolaversa, bir paytning o’zida yong’inga suv sepib borardim. Sheriklarimga ham ichkarida kekxa yoshli ayol borligini aytib, olov sari yurdim. “Odam yong’inda nima qiladi – yo qochadi yo berkinadi. Modomiki onaxon uydin hali chiqmagan ekan demak, u qayergadir berkin-gan. Xo’sh, u qayer?” deyman ichimda o’zimga o’zim.

Shu payt karavot yoki divan ostiga yashirinish mumkinligi xayolimda yarq etdi. Har bir yotoq-o’rindi ostini tekshira boshladim. Tahmin qilganim-day divan tagida onaxon qo’rqqanidan yig’lab, tutundan ovozi bo’g’ilib yotardi. Darhol ayolni divan ostidan olib chiqib, tashqariga yo’l boshladim. Onasini tirik olib chiqishga so’z berib, so’zimning ustidan chiqar olganimga shunday quvonib ketdim, quvonchim ichimga sig’madi...

III darajali serjant
Quvonch USKENBAYEV
hikoyasini
Yulduz O’RMONOVA
oqqa ko’chirdi.

Har mavsumda dolzarb

KONIMEX TUMANIDA
“YONG’INDAN OGOHLIK
UMUMMILLIY KOMPANI-
YASI OYLIGI” DOIRASIDA
PROFILAKTIK TADBIRLAR
KUCHAYTIRILGAN TARTIBDA
DAVOM ETTIRILMOQDA.

Yong’inlarning oldini olish, fuqarolarning hayoti va sog’lig’ini asrash, moddiy boyliklarni yong’in xavfidan muhofaza qilishda profilaktik tadbirlarning o’rni beqiyos. Mazkur tadbirlar Navoiy viloyati FVB Konimex tumani Favqulodda vaziyatlar bo’limi xodimlari tomonidan ham izchil tashkil etilib, tuman hududidagi aholi xonadonlari, sanoat va ishlab chiqarish obyektlari hamda ijtimoiy soha muassasalarida yong’in xavfsizligini ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Profilaktik tadbirlar davomida obyektlarning yong’in xavfsizligi holati atroflicha o’rganilib, alanga kelib chiqishiga sabab bo’lishi mumkin bo’lgan omillar aniqlanmoqda. Jumladan, elektr tarmoqlari va jihozlarining sozligi, isitish moslamalaridan foydalanish holati, yong’inga qarshi vositalarning mavjudligi va yaroqliligi, evakuatsiya yo’laklari hamda chiqish eshiklarining holati kabi masalalar nazoratdan o’tkazilmoqda.

Shu bilan birga, aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo’yi-cha mas’ullarga tegishli ko’rsatma va tavsiyalar berilib, ularning ijrosini ta’minlash yuzasidan tushuntirish ishlari olib borilmoqda.

Muhriddin IZZATULLAYEV,
Konimex tumani
FVB qism boshlig’i

MA'LUMKI, QISH MAVSUMIDA TABIIY GAZGA BO'LGAN EHTIYOJ HAR QACHONGIDAN HAM YUQORI BO'LADI. SHUNDAY PAYTLARDA BARCHAMIZ TABIIY GAZDAN XAVFSIZ VA OQILONA FOYDALANISHIMIZ HAMDA GAZ BOSIMINING ORTISHI VA TUSHISH EHTIMOLLIGINI HISOBGA OLIB ISH KO'RISHIMIZ MAQSADGA MUVOFIQDIR. CHUNKI, OXIRGI YILLARDA TURAR JOY BINOLARIDA (BALAND QAVATLI XONADONLAR HAMDA YAKKA TARTIBDAGI TURAR JOY BINOLARI) SODIR BO'LAYOTGAN PORTLASHLAR BARCHAMIZNI TASHVISHGA SOLISHI TABIIY HOLDIR.

Dunyo bo'yicha gazlashtirilgan (gaz bilan ta'minlangan) turar joy binolarida yuz bergan portlashlar oqibatlarining tahlillariga qaraganda, odamlarning jarohat olish va halok bo'lishi aksariyat hollarda katta bosim hosil bo'lib, qurilish konstruksiyalarning buzilishi natijasida ro'y berganini ko'rsatmoqda.

Sir emaski, turar joy binolarida gazning sizib chiqishi portlashga ya'ni xavfli vaziyat hosil bo'lishining asosiy sabablaridan hisoblanadi. Xonalarda esa portlovchi muhit ochiq qoldirilgan, yoqilmagan gaz konforkasidan gazning chiqishi oqibatida, gazni yoqib idishni ma'lum vaqtdan keyin olinmasligi natijasida, gaz quvurlari bilan gaz konforkasining ulanish joylari bo'shab qolishidan hamda gaz quvurlari yoki konforkalarida hosil bo'ladigan korroziya (chirishi) sababli yemirilish natijasida hosil bo'ladigan yoriqlardan hosil bo'lishi mumkin.

Hozirgi kunda ayrim turar joy binolarini (shu qatorda gaz bilan ta'minlangan) loyihalashda, ularning portlashga chidamliligi masalasiga deyarli e'tibor qaratilmaydi. Buning asosiy sabablardan biri, turar joy binolarining portlab-yonish va yong'in xavfi bo'yicha toi-

falanmasligidir. Turar joy binolarining tashqi devorlaridagi deraza o'rinlari esa, faqatgina xonalarni tabiiy yoritish nuqtai nazaridan bajarilmoqda. Vaholanki, bu derazalar birinchi navbatda, portlash natijasida hosil bo'ladigan bosimni tashqariga chiqarib yuborish uchun xizmat qilishi lozim.

Ma'lumki, respublikamizda hozirgi vaqtda portlashdan xavfli texnologik jarayonlardan iborat ishlab chiqarish binolarini loyihalash me'yoriy hujjatining talablariga muvofiq amalga oshirilmoqda. Mazkur hujjatda portlab-yonish xavfi mavjud ishlab chiqarish xonalarida tashqi yengil tashlanadigan konstruksiyalarni bajarish ko'zda tutilgan. Tashqi yengil tashlanadigan konstruksiyalarning maydoni, xonaning

har 1000 m³ hajmiga kamida 50 m² ni tashkil etishi kerak. Bunda, portlashdan yuzaga keladigan yuklamalar 5 kPa dan oshmasligi taxmin qilingan. Bu esa, ishlab chiqarish binosini loyihalashda inobatga olinishi zarur bo'lgan shartlardan biri bo'lib, binoning ichki qismida portlash yuz berganda hosil bo'luvchi ortiqcha bosim yengil tashlanadigan konstruksiyalar orqali chiqib ketishi va natijada binoning asosiy yuk ko'taruvchi va boshqa qismlari saqlanib qolinishini ta'minlashi mumkin.

Dunyoning bir qator mamlakatlarda o'tkazilgan tadqiqotlar, turar joy binolarining portlashga chidamliligini ta'minlovchi chora-tadbirlar deyarli katta mablag'larni talab etmasligini, loyihalash davrida ularni tatbiq qilish

esa, qo'shimcha xarajatlarning oldini olishini ko'rsatmoqda. Portlash vaqtida ortiqcha bosimni tashqariga chiqarib tashlash uchun xizmat qilishi mumkin bo'lgan turar joy binolarining deraza o'rinlari, xavfsiz yuklamalarni ta'minlash, ya'ni binoning portlashga chidamliligini ta'minlash uchun tamoman yetarlidir. Faqat saqlovchi konstruksiyalar (derazalarga oyna solish) turini to'g'ri tanlash kerak xolos.

Zuhridin NAVRO'ZOV,
Guliston shahar FVB FVPB
boshlig'i, kapitan
Doston HAMROQULOV,
Guliston shahar FVB FVPB
inspektori, leytenant

Uy inson uchun eng xavfsiz maskan. Chunki uyda kishi o'zini diskomfort his qilmaydi, bemalol, xotirjam yashaydi, dam oladi. Eng birinchi ruhiy quvvatni o'zi yashab turgan joyidan oladi. Ammo haddan tashqari bemalolchilik ham ba'zan kutilmagan ko'ngilsiz vaziyatlarga sabab bo'lishi mumkin. Masalan, is gazidan zaharlalish, yong'in, chaqnash, portlash, elektr jihozlarida qisqa tutashuv, kuyish, turli darajada jarohatlanish oqibatlariga olib keluvchi falokatlar asosan aholi yashaydigan xonadonlarda kuzatiladi. Bu, ayniqsa, kuz-qish mavsumida ko'zga ko'proq ko'rinadi.

Kuz kelishi bilan havo sekin-ashta salqinlashib, aholi orasida qishga tayyorgarlik harakatlari avj ola boshlaydi. Xonadon muhofazasi haqida gap ketganda, avvalo, bolalar xavfsizligini o'ylash muhim sanaladi. Bunda gugurt, zanjigalka va boshqa yonuvchi moddalarni bolalar qo'li yetmaydigan joyda saqlash va yosh bolalarni uyda yolg'iz va elektr yoki gaz jihozlari yoni holatda qoldirmaslik birinchi navbatda tavsiya etiladi.

Aslida bolalarga kichik yoshidan favqulodda vaziyatlarda, masalan, zilzila bo'lganda to'g'ri harakatlanish, sel yoki yong'in yuzaga kelganda xavfsiz

Uyingiz qanchalik bexatar?

joyga o'tishni o'rgatib borish muhim. Chunki bolalar kattalar yonida bo'lmaganda og'ir vaziyatlardan chiqish yo'lini qancha erta o'rgansa shunday vaziyat yuz berganda cho'chib qolmaydi, talafot ko'rmaydi. Mutaxassislar bolalarga 2-3 yoshdan boshlab xavfsizlik qoidalarini o'rgatib borish mumkinligini ta'kidlaydi.

Bundan tashqari, har bir xonadonda kamida bitta birlamchi yong'in o'chirish moslamasi (ognetushitel) bo'lishi ham maqsadga muvofiq. Qolaversa, uyga is gazi va tabiiy gaz sizib chiqishini aniqlaydigan maxsus signalizatsiya qurilmalarini (detektor) o'rnatish hayotingizni saqlab qoladi.

Isitish mavsumi boshlanishidan avval va mavsum davomida dudburon (mo'ri) hamda ventilyatsiya tizimlarini tozalang, ularning tortish kuchini tekshiring. Gaz uskunalarini ochiq qoldirmang. Agar gaz hidi kelsa, chiroq yoki elektr jihozlarini yoqmang, darhol derazalarni ochib, uyni shamollating. Qo'lbola (nostandart) yasalgan elektr va

gaz isitish pechlaridan foydalanmaslik ham xavfsizligingizni kafolatlaydi. Elektr simlariga ortiqcha yuklama bermang (bir vaqtning o'zida bir nechta yuqori quvvatli jihozni bitta rozetkaga ulamang).

Yong'in chiqqanda uydin chiqishning kamida 2 ta yo'lini (eshik va deraza) oldindan belgilab qo'ying. Agar gaz hidi kelsa, chiroq yoki gugurtini yoqmang, elektr jihozlarini o'chirmang (uchqun chiqishi mumkin). Darhol derazalarni oching va gaz klapanini yoping. Qayta-qayta ta'mirlangan, eskirgan yoki ochiq qolgan simlardan foydalanmang.

Oddiygina oshxonada ovqat qilayotganda plitani qarovsiz qoldirmaslik ham katta falokatlarining oldini olishi mumkin. Agar tovada yog' yonsa, unga hech qachon suv quyding – qopqoq yoki quruq sochiq bilan yoping. Shuni unutmaslik kerakki, uydagi xavfsizlik qoidalarini kutilmagan falokatlar paytida hayotingizni asrab qolish va jarohatlarining oldini olishga xizmat qiladi.

Behzod ASATOV,
mayor

ALLERGIYA: organizmning ko'rinmas dushmani

Bugungi kunda allergiya ko'pchilik uchun tanish muammo-ga aylangan. Kimdadir ayrim oziq-ovqat mahsulotlarini iste'mol qilgandan keyin terida toshma va qichishish paydo bo'ladi, bosh-qasida dori qabulidan so'ng shish yoki nafas qisishi kuzatila-di. Yana bir insonda chang, o'simlik gulchangi, hayvonlar yoki ma'lum kimyoviy moddalar bilan aloqa qilish teri va nafas yo'lla-rida noxush reaksiyalarni keltirib chiqaradi. Shu jihatdan allergi-yani faqat aksirish yoki burun oqishi bilan bog'lash to'g'ri emas. Allergiya – avvalo, immun tizimining ma'lum moddalarga haddan tashqari javob reaksiyasi. U teri, nafas yo'llari, ko'zlar, ovqat hazm qilish tizimi va boshqa a'zolariga ta'sir qilishi mumkin. Ayrim hol-larda esa allergik reaksiya butun organizmni qamrab olib, hayot uchun xavfli holat – anafilaksiyaga sabab bo'ladi.

Inson immun tizimining asosiy vazifasi organizmni virus, bakteriya va boshqa zararli omillardan himoya qilishdir. Biroq ba'zi odamlarda immun tizimi aslida zararsiz bo'lgan moddani xavfli deb qabul qiladi. Masalan, tuxum, sut, yong'og, baliq, dori vositasidagi ma'lum modda yoki hasharat zahari ayrim insonlarda allergik reaksiya chaqirishi mumkin. Organizm bu moddani "dushman" sifatida qabul qilib, unga qarshi immun javobni ishga tushiradi. Oziq-ovqat allergiyasida masalan, immun tizimi mahsulot tarki-bidagi ma'lum oqsilni allergen sifatida taniydi. IgE deb ataluvchi antitanalar va immun hujayralari ishtirokidagi ja-rayon natijasida gistamin kabi modda-lar ajralib chiqadi. Aynan shu jarayon qichishish, toshma, shish, qusish, ich ketishi, nafas olish qiyinlashishi kabi belgilarni yuzaga keltirishi mumkin.

Allergik kasalliklarning tarqalishi mamlakat, hudud, yosh va kasallik turiga qarab keskin farq qiladi. Shu sababli butun dunyo aholisi uchun al-lergiyaga chalinganlarning aniq foizini bitta raqam bilan ifodalash to'g'ri emas. Biroq xalqaro allergologiya tashkilotlari allergik kasalliklarni global miqyosdagi muhim sog'liq muammolaridan biri sifatida ko'rsatadi. Masalan, "World Allergy Organization" ma'lumotlariga ko'ra, allergik rinit ayrim geografik hududlarda aholining 10 foizidan 50 foizigacha qismida uchrashi mumkin. Allergik nafas yo'llari kasalliklari esa eng ko'p uchraydigan surunkali kasal-liklar qatoriga kiradi. Demak, allergiya kam uchraydigan holat emas.

Allergiyaning paydo bo'lishiga faqat bitta sababni ko'rsatib bo'lmaydi. Irsiy moyillik, atrof-muhit, turmush sharoiti, allergenlar bilan takroriy aloqa va boshqa omillar o'zaro ta'sir qilishi mumkin. Havo ifloslanishi, tutun, sanoat chiqindilari va boshqa irritantlar nafas yo'llariga ta'sir qilishi hamda mavjud allergik kasalliklarning belgilarini kuchaytirishi mumkin. Iqlimdagi o'zgarishlar ham allergi-

ya muammosini dolzarb qilayotgan omillardan biri sifatida o'rganilmoqda. "World Allergy Organization" o'simlik-larning gulchangi chiqarish mavsum-lari, havo harorati, yong'inlar va havo ifloslanishidagi o'zgarishlar allergik kasalliklar bilan bog'liq bo'lishi mum-kinligini ta'kidlaydi.

Inson hayotining katta qismi uyda o'tadi. Shuning uchun uy sha-roitidagi allergenlar ham muhim. Uy changi kanasi, mog'or, hayvonlarning teri zarralari va ayrim boshqa modda-lar sezgir insonlarda allergik reaksi-yalarni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, namlik yuqori bo'lgan xona-larda mog'or va chang kanasi bilan bog'liq muammolarga e'tibor berish zarur. Shuningdek, oilada allergik kasalliklar mavjud bo'lsa, boshqa oila a'zolarida ham allergiyaga moyillik bo'lishi mumkin. Ammo ota-onada allergiya bo'lsa, farzandda, albatta, allergiya bo'ladi degan xulosa chiqa-rib bo'lmaydi.

Allergiyaning ba'zi turlarida teri orqali namoyon bo'lganda qizarish, qichishish, toshma, eshakemi va shish paydo bo'lishi mumkin. Ovqat hazm qilish tizimi zararlanganda qorin og'rish, ko'ngil aynishi, qusish yoki ich ketishi kuzatilishi mumkin. Nafas yo'llari ta'sirlanganda tomoqda noqulaylik, yo'tal, xirillash, ko'krakda siqilish yoki nafas olish qiyinlashi-shi mumkin. Ko'zlar ta'sirlanganda qizarish, qichishish va yoshlanish paydo bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda esa bir vaqtning o'zida bir necha tizim zararlanadi. Ana shunday holatlarda, ayniqsa, ehtiyot bo'lish kerak.

Oziq-ovqat allergiyasi – jiddiy e'tibor talab qiladigan muammo.

Oziq-ovqatga allergiya oddiy "mahsulot yoqmasligi"dan farq qiladi. Mutaxassislarning ma'lumotlariga ko'ra – sut, tuxum, baliq, yer yong'og'i, kunjut, qisqichbaqasimonlar, soya, daraxt yong'oqlari va bug'doy kabi mahsulotlar ko'plab oziq-ovqat aller-gik reaksiyalarida uchraydi. Biroq na-

zari jihatdan har qanday oziq-ovqat allergik reaksiya chaqirishi mumkin. Masalan, ayrim odamlar ma'lum mahsulotni iste'mol qilganda ovqat hazm qilish bilan bog'liq noqulaylikni boshdan kechiradi va buni allergiya deb o'ylaydi. Aslida esa bu immun ti-zimining allergiyadagi kabi reaksiyasi bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun o'z-o'zidan ko'plab mahsulotlarni ratsiondan chiqarish o'rni-ga, sababni mutaxassis yordamida aniqlash maq-sadga muvofiqdir.

Dori allergiyasi: bunga oddiy no-jo'ya ta'sir deb qaramaslik kerak.

Ba'zi dorilar ayrim insonlarda allergik reaksiya chaqirishi mumkin. Bunda terida toshma yoki qichishish-dan tortib, og'ir allergik reaksiyagacha bo'lgan holatlar kuzatilishi mumkin. Shuning uchun ilgari ma'lum bir dori vositasidan keyin jiddiy allergik re-aksiya kuzatilgan bo'lsa, bu haqda shi-fokorga aytish muhim. Biroq dorining har qanday nojo'ya ta'sirini allergiya deb belgilash ham to'g'ri emas. Tash-xis uchun reaksiyaning qachon bosh-langanini, qanday belgilar kuzatilga-nini va qanday dori qabul qilinganini shifokorga aniq aytish kerak. Aller-giyaning davolashning universal bitta usuli yo'q. Davolash allergiyaning turi, og'irligi va uni keltirib chiqarayotgan sababga qarab belgilanadi.

Eng muhim qadam – aniqlangan allergen bilan aloqani imkon qadar oldini olish.

Oziq-ovqat allergiyasida mah-sulot tarkibini o'qish, restoran yoki mehmondorchilikda taom tarkibini so'rash va mahsulotlarning bir-biri bilan tasodifiy aralashib ketishiga yo'l qo'ymaslik muhim. Ba'zi allergik ka-salliklarda antigistaminlar, mahalliy yoki boshqa dori vositalari qo'llanadi. Ayrim bemorlarga immunoterapiya kabi maxsus davolash usullari tavsiya qilinishi mumkin. Qaysi dori yoki usul kerakligini shifokor belgilashi lozim.

Oziq-ovqat allergiyasida esa uy sharoitida asta-sekin ko'nikma hosil qilish kabi usullarni mustaqil sinash xavfli. Zamonaviy tibbiyotda ayrim oziq-ovqat allergiyalari uchun maxsus davolash usullari mavjud bo'lsa-da, ular mutaxassis nazorati va aniq tash-xisni talab qiladi.

Allergiyasi bor inson uchun uy sharoitini to'g'ri tashkil etish juda muhim.

Avvalo, allergenni aniqlash kerak. Chunki allergen noma'lum bo'lsa, undan saqlanish qiyin. Uyda changni muntazam tozalash, namlikni me'yo-rida ushlab turish, mog'or paydo bo'lishining oldini olish va xonalarni shamollatish foydali. Agar ma'lum oziq-ovqatga allergiya aniqlangan bo'lsa, mahsulot yorlig'ini diqqat bilan o'qish kerak. Ayniqsa, bolalarda ota-ona, tarbiyachi, o'qituvchi va boshqa yaqinlar allergiya haqida xabardor bo'lishi muhim.

Doriga allergiyasi bo'lgan odam esa qaysi preparatga reaksiya bergani-ni aniq bilishi va keyingi tibbiy muro-jaatlarda bu ma'lumotni shifokorga aytishi kerak. Allergiyaning o'zbiarmon-lik bilan davolash xato.

Bugun internet va ijtimoiy tar-moqlarda allergiyaning "butunlay yo'qotish", "immunitetni tozalash" yoki "uy sharoitida davolash" haqida turli tavsiyalar uchraydi. Bunday tavsiya-larning barchasini ilmiy asoslangan deb bo'lmaydi. Ayniqsa, oziq-ovqat allergiyasida o'zboshimchalik bilan qat'iy parhez boshlash bolaning o'sishi yoki insonning to'g'ri ovqatlanishiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun allergiyadan shubhalanganda, avvalo, sababni aniqlash, keyin esa mutaxassis bilan davolash rejasini belgilash kerak. Salomatlikka befarq-lik qimmatga tushishi mumkin.

Gulnora SHERMATOVA
tayyorladi.

	O'zbek milliy akademik ... teatri						"SHEV-ROLE" rusumi		Tanti, saxovat-pesha		Singan suyakka qo'yiladi		General "ofisi"									
	Aktyor Muhammadali ... (Bobur)		Ko'ngilli qon topshiruvchi	Bastakor yozadi		Kurashchilar sholchasi							Taxta bo'lakli yaltiroq pol		Niagara, Viktoriya, Anxel		Sirk sahnasi					
							Cho'l kaltakesagi		Adib ... Ahmad (Farmon-bibi)		Eron xonandasi, ("Boroboro")											
	Tanbal, yalqov		Kimyoviy element, metall	Xulio, Enrike ...									Karmon (shevada)		Duradgor "qir-g'ichi"		So'zlashuv madaniyati					
							"Lison ut-..." (Navoiy)					Tuzlanadigan sabzavot										
	Ertakda malikaga aylangan jonzot	Fors ko'rfa-zidagi bo'g'oz		Skipkasoz Stradivari ustози					"Kavkaz ...si" (k/komediya)							Jar, choh						
					Palov suziladigan idish		Oshxona anjomi, ...-tovoq					Don Kixot va ... Pansa										
	Yosh ko'chat											Eshik, deraza qismi		"Tuyani ...i yerga tekkanda"								
	Qimmatning o'gay singlisi		Kutilmagan baxt		Elektr kiyim pardozlagich																	
																	Buxoro viloyatidagi shahar	Tropik qamish		"Hayrat ...-abror"		
	Guldasta uchun shisha "tuvak"		...zokat, ...fisa																			
					Katta yoshli odamga murojaat													Kuzatuvchi video qurilma		Vaqt, davr		Bolan-gizning bolasi
Mahalla ...lar yig'ini		Yirtqich baliq		"...-Roys" (avto)																		
																		Vaxtang Kikabidze millati				
Sevishganlar uchrashuvi		"Pepsi-..."					Shikoyat, nolish		Bollivud yulduzi ... Zinta					Brazilialik futbolchi Rikardu ...		Shaftoli navi						
					Xorazmcha sho'x raqs		...-de-Janeyro				Kredit beradigan idora	Ko'zgu (sinonim)	Ovchi it zoti									
	Elchi, delegat		"Tabassum qil!"						Qalin sim arqon					Parranda jinsi								
						Olimpiada-96 shahri	Ingliz dala hovlisi		Bayram bilan qutlash		Poytaxti Tel-Aviv		Institut dars soati									
	Yakkaxon ijrochi	Tojikiston "yuragi"		Ming dardga davo tutatqi		Supermarket pesh-taxtasi								Ushal-magan orzu	Fotiha o'qish		Aktyor ... Keyj ("Qoya" b/f)					
				Asal... qovog'...				"DAVR" muxbiri ... Po'latova		Burj 22-iyun 22-iyul												
Lord rafiqasi	AES uchun yonilg'i					Gapirish a'zosi						Hurriyat, erkinlik		Xitoydagi daryo								
"Va'daga vafo-mardning ..."				Podadan oldin ... ko'tarma!"				Gavda badan		Multi-filmdagi timsoh												
	Shahram G'iyosov sporti					Bor yo'g'i, bori						Rossiyalik xonanda ... Lorak		"HA!" (sheva)		"O'z burchini ... etdi!"						
	Hajm o'lchovi		Qirg'iz tilida pul		Shaolin rohiblari gimnastikasi		Elektr qarshiligi birligi						Tuxumning shakli									
			Qashqadaryo viloyati tumani						Mauglini boqib olgan bo'ri		AQShdagi yadro sinovlari shtati											
	Zo'rdan zo'r				Futbolchi ... Rahmonaliyev								Graf mushketyor									

TENGQURLARIM ORASIDA, TO'G'RIROG'I BIZ TENG-QUR AVLODLAR ICHIDA BOBOSI BORLAR NIHOYATDA KAM EDI. BUNDAY BAXTGA MUYASSAR BO'LGANLARGA ESA HAVAS VA ARMON BILAN QARAR EDIK. CHUNKI NURONIY CHEHRASI MEHR BILAN BOQUVCHI, NABI-RALARINI BOLAM-BO'TAM DEB MASLAHAT VA NASIHAT SO'ZLARINI AYAMAYDIGAN, MOZIY GUVOHLARI BO'L-MISH BOBOLARI BO'LISHINI KIM HAM ORZU QILMAYDI DEYSIZ. BIZNI BU BAXTDAN BIRINCHI GALDA SOVET TUZUMI O'RNATILISHIDAGI BESHAFQAT BOSTIRISH-LARU KOLLEKTIVLASHTIRISHNING QATAG'ON YILLARI BENASIB QILGAN BO'LSA, KEYINGI NAVBATDA IKKINCHI JAHON URUSHINING SHAVQATSIZ JANGOHLARI...

Yoshlik chog'larimiz bir mahalla bolalar ichida birgina dugonamning oppoq soqolli bobosi bo'lib, gohida bozordan qaytayotgan chog'lari ularga peshvoz chiqqan nabiralari qatorida belbog'idagi shirinliklar bilan bizni ham siylab turardi. Kezi kelganda, "Rahmatli bobolaring qanday yaxshi insonlar edi" deya quloq tamg'asi bilan qatag'on qilingan, yoki urush qurbonlariga aylangan bobolarimiz to'g'risida xotiralar so'zlab berardi. O'yinqaroq bolalar bo'lishimizga qaramay biz bu xotiralarni jon qulog'imiz bilan berilib tinglardik.

Dadamning otalari Yunusali bobom kasallik tufayli yosh olamdan o'tgan bo'lsa, buvimning, ya'ni onamning otalari Mirzoakbar qori bobom 1939-yildagi «katta tozalash» davrida quloq qilingan dehqonlar qatori mol-mulki musodara qilinib, yetti yillik qamoq jazosiga hukm qilingan. Bobomga qo'yilgan ayblov – uyida chorakor saqlagan o'ziga to'q dehqon, islom dinini madrasada chuqur egallagan ziyoli inson, shuningdek, qishloq imomi bo'lganligidir.

Yetti yoshida ota mehridan judo bo'lgan onamning dadalaridan yolg'iz yodgorlik bo'lib qolgan Qur'on kitobini tavof qilib ko'zlarida yosh bilan otalarini eslaganini necha bor guvohi bo'lganman. Yetti yillik qamoq jazosi belgilanganu, aslida qaytmas bo'lib Sibir o'rmonlariga singib ketgan bobomning keyingi taqdiri to'g'risida esa farzandlari hech qanday ma'lumot olisholmagan. Uy-joyi musodara qilingach, beshta farzand bilan ko'chada qolgan enamning boshidan o'tgan og'ir kunlarni eslashning o'zi hayotiy bir doston.

Men shahid ketgan bobolarimiz to'g'risida bejiz so'z ochmadim. Dastlab mustaqillikka erishganimizda jangu jadalsiz qo'lga kiritilgan bu baxt ko'pchilik nazarida go'yoki g'oyibdan kelgandek tuyulgan edi. Aslida esa bu yorug' kunlar uchun millatning eng sara farzandlari o'zligini fido qildi. Sovet tuzumiga qarshilik ko'rsata oladigan, elni ergashtirishga qodir, ziyoli, ishbilarmon insonlar qatag'on qilinib borsa qaytmas joylarga badarg'a etildi. Eng achinarlisi bu hunrezliklarning boshida o'zligini yo'qotib o'z tomiriga, to'g'rirog'i millat ildiziga bolta urgan shu elning farzand deb atashga nолоyiq oqpadarlari turdi.

– Dadamning ustidan olib borilgan sud jarayonidagi ba'zi voqealar yodimda qolgan, – deya eslaydi onam. – Sudning raisi yig'ilganlarga murojaat qilib: – Sudlanuvchi Mirzaakbar Rahmatillo o'g'li barcha davlat soliqlarini o'z vaqtida to'lagan. Uning ta'kidlashicha uyidagi qarol deb hisoblangan yigit ota-onasidan yetim qolganligi tufayli shu xonadonda tarbiya topib oilalik bo'lgan ekan. Orangizda shuni tasdiqlaydigan birorta inson bormi? – degan savoliga hech kim javob qaytarmagan. Chunki dadamni bilgan yaqin odamlaridan birortasi sudga chaqirtirilmagan ekan. Faqat shaxsiy adovatu kelgindilar taqdim etgan mansab tufayli qishloqning oldi, el nazarida bo'lgan insonlarning ko'plarini boshiga yetgan shu yerlik uch-to'rtta hukumat odamlari bo'lmish g'alamislarning bir-biriga qarab istehzoli kulib turgan basharasi bolalik xotiramda muhrlanib qolgan. Ammo otam qamaliganidan so'ng, bir yilga yetar-yetmas ularning barchasi turli sabablar bilan olamdan o'tib ketdi...

O'zingniki o'zagingdan o'tkazar, deb balki shuni aytishar. Mana shunday vatanfurush, manfur insonlar tufayli daholarini dunyo tanigan xalq mustamlakachilikning mustabid tuzumi ostida yuz yildan ziyod istibdod jabrini tortdi. Tili, dini, urf-odatlarini tahqirlandi. Sobiq ittifoq uchun xalqi qulu bag'ri xomashyo bazasiga aylangan Turon eli dunyo nazaridan chetlatildi. Yiroqni ko'ra oladigan, millatparvar farzandlaridan ayrilgan elning yangi avlodi esa "ittifoq" deb atalmish mustabid tuzumning manqurtlik qolipida tarbiyalandi. Ular hatto o'zining qulligiyu asl tarixini, bobolarining qay darajada ulug' insonlar bo'lganligini sezmay ulg'aydi, ajdodlari shahid bo'lgan savodsiz, qora xalq muhri bosildi.

Har narsaning ibtidosi va intixosi bo'lgani kabi yigirmanchi asr boshida qora ko'lankasi Turon elini qoplagan zulmat qasri ham asr so'nggiga kelib Erk deb atalmish buyuk haqiqatning o'tkir nurlari poyida parchalandi. Mustamlakachilikning yangicha ko'rinishida o'zligini ixtiyoriy birlashgan davlat deb e'lon qilgan sobiq ittifoqning mustabitlikka asoslangan haqiqiy basharasi namoyon bo'ldi.

Millat erki yo'lida qatog'onga uchrab

BOBOLARSIZ o'tgan bolaligim

shahid ketgan milliy arboblarmizdan tortib "quloq" tamg'asi bosilgan mehnatkash dehqon bobolarimiz sha'nidagi dog'lar ko'tarildi shu kun. Hurriyat nuri g'aflat iskanjasidagi xalqimizning ongi bilan birga kelajak yo'lini ham yoritdi.

Istibdod zulmidan ozod bo'lgan xalqimizning bu tengsiz baxtga muyassar bo'lganiga ham mana, o'ttiz besh yil to'ldi. Mana shu o'tgan sinov davrida yurtimiz o'zligini dunyoga tanitib ulgurdi. Eng asosiysi xalqimiz ko'ksiga tekkan erk shabadasi ajdodlarimiz tariximizga, tilimiz, dinimiz, urf-odatlarimizga nisbatani qo'llangan milliy kamsitishlar o'rnini g'urur va faxrlanish, o'zligimizni qayta kashf qilish bilan to'ldirdi. Ammo moziyga – o'tgan tariximizga muhrlangan og'riqli o'tmish hech bir yurtdoshimizning yodidan ko'tarilmasligi shubhasiz. Ayniqsa, bizdek bobolarisiz o'sgan avlodning.

Bizga dadam uqtirganidek, men farzandlarimga uqtiraman: millat erki-yu sha'ni yo'lida shahid ketgan, o'z Vatani-dan badarg'a etilib muhojirlikda armon bilan o'tgan bobolarimiz vatandoshlarimiz haqqi, erk atalmish buyuk baxtni joningizu oringizda saqlang! Mustabid tuzum tufayli bevalikka mahkum etilib, bir etak go'daklari bilan turmushning og'ir yukini yelkasida tutgan momolarimizning chekkan azobu uqubatlari, sabru sitamlari hurmati u kunlar qaytarilmasligi uchun o'zligingizni unutmey yashang! Tarixda buyuk davlat bo'lgan Turon elining shonini tiklab, kelajak avlodlarga yetkazmoq yo'lida fidoyi

bo'ling! Toki bu yurt uzra hurriyat yalovi mangu va sarbaland tursin. Shundagina, Turon zaminda adolat va hurriyat hukmdori bo'lgan Amir Temurdek buyuk ajdodlarimizdan tortib, yurt ozodligi yo'lida shahid ketgan millatparvar jadid bobolarimiz ruhi oldidagi qarzimizni uzgan bo'lamiz. Shundagina kelajak avlodlar bizdek bobolarisiz ulg'aymaydi!

Siz-la dardlashmoqni istadi baytim, Ammo armonimni tuproqqa aytdim. Ramziy qabringizdan bosh egik qaytdim, Yurtga armon bo'lib bitilgan bobom, Beqasam to'nlarda otilgan Bobom.

Tashna mehringizsiz o'sgan avlodmiz, Mahkum ortingizdan topolmadik iz, Qaylarga jo bo'ldi hoki-pokingiz, Erksevar avlodim ildizi bobom, Elsevar o'zbekning haq so'zi Bobom.

Vatan toleyiga jon tikkan jonim, Qo'limdan tutmagan bitmas armonim, Millatim g'ururin tutguchi shonim. O'lmas o'gitlari nur-ziyo Bobom, Iymon e'tiqodda avliyo Bobom.

Siz qilgan bashorat ijobat bu kun, Yurtimdan chekindi riyozat bu kun, El ozod – Hurriyat inoyat bu kun. Orzusi murodbaxsh ulug' zot bobom, Ozod Vatanimda ruhi shod Bobom.

Zulfiya YUNUSOVA,
O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasi a'zosi

Vaziyat

gazetasi

MUASSIS:

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
FAVQULODDA VAZIYATLAR
VAZIRLIGI**

Bosh muharrir:
podpolkovnik
Rustam ALIMOV

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

Gazeta tahririyat kompyuterxonasida sahifalandi.

Gazeta har haftaning payshanba kuni chiqadi. Topshirish vaqti – 15.00. Topshirildi – 15.00.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Dilmurod DO'ST

Navbatchi muharrir:
Y.O'rmonova
Musahhih:
B. Yunusova
Sahifalovchilar:
M. Hamroyev
B. Salohiddinov

Tahririyat manzili:
100084, Toshkent shahri,
Yunusobod tumani,
Sh. Rashidov ko'chasi, 17-uy.

@vaziyat_muhofaza

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2007-yil 3-yanvarda 0096-son bilan ro'yxatga olingan.

Gazetadan olingan materiallar manbasi ko'rsatilishi shart.

Gazeta "Sharq" NMAK bosmaxonasida bosildi.
Bosmaxona manzili:
Toshkent shahri, Mirobod tumani,
Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.
Buyurtma № G-949.
Bichimi: A3, hajmi: 4 b.t.
Adadi – 20084 nusxa.

ISSN 2091-5292

Gazetani elektron ko'rinishda o'qishingiz mumkin:

Indeks:
yakka obunachilar va
tashkilotlar uchun – 382